

Report 2022:07

Folk og klima: Utvikling i nordmenns oppfatninger om klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar 2018-2021

Marianne Aasen, Marit Klemetsen,
Arild Vatn

Tittel	Folk og klima: Utvikling i nordmenns oppfatninger om klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar 2018-2021
Forfattere	Marianne Aasen, Marit Klemetsen, Arild Vatn
Abstract	Denne rapporten gir en oversikt over noen deskriptive resultater fra fire spørreundersøkelser gjort i prosjektet ACT ('From targets to action: public responses to climate policy instruments') som er finansiert av Norges forskningsråd. Prosjektet ferdigstilles i løpet av 2022, mens CICEROs klimaundersøkelse fortsetter. Mange av spørsmålene i undersøkelsen presenteres ikke her, men vies grundigere analyser i publiserte og kommende vitenskapelige artikler. Tallene som presenteres i denne rapporten gir oss et bilde av hva nordmenn mener om klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar. Oppsummert viser tallene stor grad av stabilitet over tid, med noen unntak, og mønstrene i forskjeller mellom grupper er også relativt stabile.
Quality manager	Frode Longva
Utgiver	CICERO
Sted og dato	Oslo, 06.05.2022
Finansieringskilde	Norges forskningsråd (prosjekt 268201 og 295704) Nasjonale oppgaver 2021
Prosjekt	ACT: From targets to action Public responses to climate policy instruments
Prosjektleder	Marianne Aasen
Forsidebilde	ByHands

Forord

Denne rapporten presenterer noen av tallene fra fire års datasamling i prosjektet ACT ('From targets to action: public responses to climate policy instruments') som er finansiert av Norges forskningsråd.

Et av målene i prosjektet er å etablere en forskningsbasert tidsserie med data over oppfatninger om klima, klimarelevante handlinger og normer i befolkningen, samt oppfatninger om politiske virkemidler og tiltak. Databasen kan brukes til å studere endringer over tid i folks handlinger, men også holdninger til virkemidler som settes ut i livet. Dette vil være nyttig kunnskap i omstillingen til et lavutslippssamfunn.

Det teoretiske rammeverket og skjemaet for undersøkelsen er utviklet i samarbeid med en internasjonal forskergruppe av eksperter på feltene fra ulike fag (John Thøgersen, Paul Stern, Ottar Hellevik, Riley Dunlap og Dana Fisher). Vi vil også takke Kristian Tvedt og Frida-Marie Elstad som var studentassistenter ved CICERO i 2021, og som har bidratt med regresjoner og å rydde i data.

Vi har gjennomført fire runder med datasamling, i 2018, 2019, 2020 og i 2021. Undersøkelsene er ganske omfattende, og inneholder langt flere spørsmål enn de vi referer i denne rapporten. De vil følges opp i andre publiseringer, der vi også går grundigere inn på sammenhenger enn det vi gjør her. Denne rapporten gir dermed kun en oversikt over noen sentrale tall fra fire års datasamling. De siste av disse årene har vært spesielle år, med en pandemi og tiltak for å håndtere denne, som har hatt stor innflytelse på hvordan folk for eksempel har reist - et sentralt område for klimaomstillingen. Generelt viser resultatene seg ganske stabile over årene, med noen unntak - ikke minst av de som berøres sterkt av Covid19. Den store stabiliteten forteller oss at det tar tid å etablere endringer. Det blir spennende å følge med på om de skjer et temposkifte framover.

God lesning!

Innhold

Forord 1	
Sammendrag	3
Innledning	5
1	Oppfatninger om klimaendringer og ansvar 7
1.1	Oppfatninger om klimaendringer - flertallet i tråd med klimaforskningen 7
1.2	Stabil klimabekymring 8
1.3	Mer bekymret for tap av natur og Covid-19 enn klimaendringer 9
1.4	Folk mener at livsstilsendringer må til 10
1.5	Flertallet opplever ansvar for å redusere egne utslipp og støtte klimapolitikk 10
2	Holdninger til virkemidler og tiltak 12
2.1	Mer motstand enn støtte til prisøkninger 12
2.2	Endringer i oppfatninger om energipolitikk over tid 15
2.3	Forbud mot fossilbiler og støtte til elbiler over 600 000 NOK er lite populært 17
3	Oppfatninger og handlinger innen reiser og mat 19
3.1	Fritidsreiser med fly - færre mener det gir utslipp av klimagasser 19
3.2	Liten nedgang i korte fritidsreiser med fossilbil over tid 20
3.3	Noen flere spiser mindre kjøtt 21
3.4	Hyppighet av matkasting er nokså stabil 23
3.5	Hva kan folk tenke seg å gjøre? 24
3.6	Hva tenker omgangskretsen? 24
4	Forskjeller mellom grupper 27
4.1	Forskjeller mellom kjønn 27
4.2	Aldersgrupper 30
4.3	By versus land 34
4.4	Velgergrupper 37
Referanser	41

Sammendrag

Om undersøkelsen

Prosjektet ACT har som ett av flere mål å etablere en forskningsbasert tidsseriedatabase over nordmenns oppfatninger, holdninger, normer og adferd som er relevante for omstillingen til et lavutslippssamfunn (CICEROs klimaundersøkelse). Denne rapporten gir en oversikt over noen deskriptive resultater fra fire spørreundersøkelser gjort i prosjektet. Prosjektet ferdigstilles i løpet av 2022, men CICEROs klimaundersøkelse fortsetter. Mange av spørsmålene i undersøkelsen presenteres ikke her, men vies grundigere analyser i publiserte og kommende vitenskapelige artikler. Tallene som presenteres i denne rapporten gir oss et bilde av hva nordmenn mener om klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar. Oppsummert viser tallene stor grad av stabilitet over tid, med noen unntak, og mønstrene i forskjeller mellom grupper er også relativt stabile.

Stabile oppfatninger, med noen unntak om politikk

Over årene mener et stort flertall av befolkningen at klimaendringer skjer, at de har negative konsekvenser, og at menneskelig aktivitet påvirker klimaet. I 2021 oppgir under 4 % at klimaet ikke endrer seg. Mens ca. 8 av 10 mener klimaet endrer seg, mener rundt 7 av 10 at menneskelig aktivitet påvirker klimaet. Andelen usikre er betydelig alle år for disse oppfatningene, og ca. 13 % svarer «verken eller» på påstanden om at klimaendringer skjer, mens andelen er litt større for påstanden om at menneskelig aktivitet påvirker klimaet. 6 av 10 mener at de selv har et ansvar for å kutte egne utslipp. Flertallet mener også at alle sektorer og aktører har et ansvar for at utslipp reduseres, og at Norge har ansvar for å kutte egne utslipp. Generelt er støtten til prisøkninger på for eksempel fossil energi stabilt lav, med unntak av støtten til bompenger, som har gått noe opp over tid. Oppfatninger om energipolitikken er også nokså stabil, med unntak av støtten til vindkraftutbygging på land. Støtten var høy i 2018 (65 %), men har gått kraftig ned fram til 2021 (til 33 %). Interessen for å redusere forbruket av fly, bil og rødt kjøtt på eget initiativ er ikke spesielt høy i befolkningen, men folk er mer villige til å redusere matavfall og energibruk i husholdningen. Dette er stabilt over årene, med unntak av flyreiser. Uttrykt vilje til å redusere antall flyreiser har gått noe opp, men et stort flertall oppgir stadig å ikke ville redusere slike reiser.

Unge, kvinner, folk i sentrale strøk, og velgere i miljøpartiene er mer klimaengasjerte

Kvinner er generelt mer klimaopptatte, og de er mindre negative til virkemidler og tiltak enn menn. De oppgir i større grad å være ambivalente enn menn. Over årene finner vi at de yngre aldersgruppene i undersøkelsen (18-29 år; dels også 30-44 år) ser klimaendringer i større grad som menneskeskapte, er mer bekymret, er mer opptatt av å gjøre endringer i egen adferd og er mer villige til å støtte klimapolitikk enn folk fra 45 år og oppover. Vi finner tilsvarende tendenser for kvinner i forhold til menn, og blant de med høyere utdanning i forhold til de med lavere utdanning. Videre er de med høy utdanning - universitetsnivå - mer 'klimaopptatte, bekymret og handlingsvillige' enn de med lavere utdanning. I noen spørsmål ser vi også at de i de høyeste inntektsgruppene - særlig (personlig) årsinntekt over en million NOK skiller seg noe ut. De er for eksempel mindre bekymret for klimaendringer, mindre villige til å endre egen adferd og mindre villige til å støtte politikk. Det er også en tendens til

at de som bor i Oslo og Akershus er mer 'klimaopptatte, bekymret og handlingsvillige' enn folk i andre regioner av landet, men den største geografiske skillelinjen går mellom sentrale og mindre sentrale strøk, og ikke mellom regionene.

Det er også relativt klare tendenser når det gjelder partitilhørighet. I analysene er Høyre brukt som referansekategori. De som oppgir å ha stemt eller ville stemme for Miljøpartiet de grønne, Sosialistisk venstreparti, Rødt og Venstre, men også Arbeiderpartiets velgere, framstår som mer 'klimaopptatte, bekymret og handlingsvillige' enn Høyres velgere. Fremskrittspartiets velgere er på den andre siden mindre bekymret og mindre handlingsvillige enn Høyres velgere. Når det gjelder Senterpartiet og Kristelig folkeparti, så avviker deres velgere i mindre grad fra Høyre sine. Disse tendensene holder seg relativt stabile over tid.

I spørsmålene om klimapolitiske virkemidler som prisøkninger og tilretteleggende politikk, plasserer velgergruppene seg stort sett i samme rekkefølge som for oppfatninger som nevnt ovenfor, og stort sett i samme rekkefølge over år. Motstanden mot slike virkemidler er størst blant Fremskrittspartiets velgere. Deretter kommer velgerne til Senterpartiet og Høyre. Senterpartiets velgere ligger nærmere Fremskrittspartiet enn Høyre sine velgere i spørsmål om vindkraftutbygging på land, krafteksport og avgifter. Velgerne til de andre partiene er mer positive. De som stemte Miljøpartiet de grønne skiller seg ut som mest positive. Deretter kommer velgerne til SV, Rødt, og Venstre, og videre Kristelig folkeparti og Arbeiderpartiets velgere. De to siste velgergruppene bytter også på å ligge nærmest Høyres velgere over tid. Når det gjelder fornybarpolitikk har Arbeiderpartiets og Høyres velgere nokså like oppfatninger, mens de har ulike holdninger til avgifter, der Arbeiderpartiets velgere er mer positive enn Høyre sine. Nedgangen i støtte til vindkraftutbygging på land over årene ser vi på tvers av velgergruppene.

Generelt støtte til overordnet politikk, men ikke virkemidler og tiltak

Når det gjelder nedstenging på grunn av Covid-19 finner vi ingen effekter på oppfatninger (vi har sammenlignet før/etter 12. mars 2020), men nedstengingen påvirket transportmåte og -frekvens for hverdagsreiser og fritidsreiser. Oppsummert viser tallene at det ligger vilje og støtte til å få til kutt i befolkningen. For å få til utslippskutt som monner trengs virkemidler, og flertallet er negative til restriktive typer. Vi referer ellers til noen grundigere analyser av dataene som publiseres i internasjonale fagtidsskrifter. Her finner vi bl.a. at hva omgangskretsen gjør og mener har betydning for hva den enkelte gjør. Slike sosiale normer spiller en klar rolle for hva befolkningen gjør, og hver og én av oss deltar i formingen av disse.

Innledning

Denne rapporten oppsummerer noen utvalgte og sentrale tall fra CICEROs klimaundersøkelse fra årene 2018, 2019, 2020 og 2021. Datainnsamlingene ble gjennomført som nettbaserte spørreundersøkelser av Kantar TNS på våren alle år. Respondentene er rekruttert fra Kantar TNS sitt befolkningspanel¹. Spørreskjemaene for disse datainnsamlingene var i hovedsak like og rettet til et utvalg av den norske befolkningen over 18 år. Utvalgsstørrelsen varierer noe over år, men er i overkant av 4000 alle årene. Det er i hovedsak god representativitet i begge års utvalg med hensyn til alder, kjønn og geografi². Utvalget er splittet tilfeldig i to underutvalg i begge år, og noen spørsmål er bare stilt til det ene eller det andre underutvalget for på den måten å redusere antall spørsmål den enkelte må svare på.

Mange av spørsmålene som stilles i undersøkelsen presenteres ikke her, men vies grundigere analyser i publiseringer fra forskningsprosjektet ACT, der et av formålene er å bygge denne databasen. Rapporten er konsentrert om følgende temaer:

- befolkningens oppfatninger om klimaendringene og ansvar
- befolkningens holdninger til politikk for å redusere utslipp av klimagasser
- omgangskretsens syn på hva folk bør gjøre for å redusere klimagassutslippene sine - slik respondentene oppfatter det
- hva folk faktisk gjør på områder som er viktige for utslippene våre og oppfatninger om hva den enkelte selv kan gjøre for å redusere klimagassutslipp
- aldersvariasjon når det gjelder holdninger og handlingsvilje
- forskjeller i oppfatninger mellom by og land
- oppfatninger fordelt på velgergrupper

Vi vektlegger å få fram det generelle bildet, inklusive noen endringer fra 2018 til 2021. Vi har også gjort en rekke kvantitative analyser³ for å få et bilde av betydningen av alder⁴,

¹ Panelet er et forhåndsrekruttert utvalg av personer over 15 år som er villig til å delta i undersøkelser. Deltagerne er tilfeldig rekrutterte gjennom andre telefon- (fast- og mobil) og postale undersøkelser. Panelet er sertifisert i henhold til ISO 26362.

² I alle fire årganger var utvalgene noe underrepresenterte blant de under 30 år til fordel for aldersgruppen 45-59 år, og litt underrepresentert blant de med lavere utdanningsnivå. Ren deskriptiv statistikk (frekvenstabeller og stolpediagram) bør tolkes i lys av dette. Selv om disse forholdene motvirker hverandre, betyr dette at den deskriptive statistikken tenderer mot å undervurdere nivåer på bekymring og støtte til politikk.

³ Logistiske regresjoner.

⁴ Kategorier aldersgrupper: <30, 30-44, 45-59, 60>. Det er også gjort parallelle analyser med alder som kontinuerlig variabel.

kjønn, utdanning⁵, inntekt⁶, bosted (regioninndeling⁷ og sentralitet⁸) og Covid-19-nedstengningen (sammenlignet før/etter 12. mars 2020) for holdninger, adferd og handlingsvilje (av plasshensyn er disse ikke vedlagt). Dette kommenterer vi på generelt nivå underveis. Når det gjelder velgergrupper vier vi temaet et eget kapittel (4.3), der vi oppsummerer noen generelle trekk.

I teksten varierer vi mellom å presentere tall i stolpediagram og tabeller. I stedet å spørre om folk er (helt eller delvis) enige, respektive uenige i utsagn som er presentert i spørreskjemaet, har vi spurt om utsagnene stemmer (svært eller ganske) godt respektive (svært eller ganske) dårlig med egen oppfatning. Dette er gjort ut fra observasjonen at bruk av formuleringer om enighet i slike undersøkelser medfører en tendens til at respondentene støtter utsagnet (Hellevik 2020). Merk også at vi har inkludert en midtkategori der folk kan svare «stemmer verken godt eller dårlig». Denne kategorien er med for å unngå å tvinge folk til å ta stilling dersom de vil unngå «vet ikke»-kategorien, samt for å fange opp trender i denne svarkategorien. Det kan for eksempel være interessant å se om folk over tid og med offentlig debatt om et spesifikt virkemiddel synes det er lettere eller vanskeligere å ta stilling enn tidligere, og om spesielle grupper i befolkningen er mer usikre enn andre.

⁵ Kategoriene for utdanning brukt i regresjonene er: Grunnskole, fagutdanning, videregående, kort universitets- og høyskoleutdanning, lang universitets- og høyskoleutdanning.

⁶ Brutto inntekt i klassene < 300.000; 300-499.000; 500-699.000; 700.000-1.000.000; 1000.000>. Videre er det en kategori 'ikke oppgitt'. Det er også gjort parallelle analyser med inntekt som kontinuerlig variabel, hvor kategorien 'ikke oppgitt' tas ut.

⁷ Fire regioner: Oslo og Akershus, resten av Østlandet, Sør- og Vestlandet og Trøndelag og Nord-Norge.

⁸ Sentralitetsindeksen fra Statistisk Sentralbyrå, som måler nærhet til varer og tjenester, tilgjengelig på <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/sentralitetsindeksen.oppdatering-med-2020-kommuner>. Se også kapittel 4.2 der målet er beskrevet nærmere.

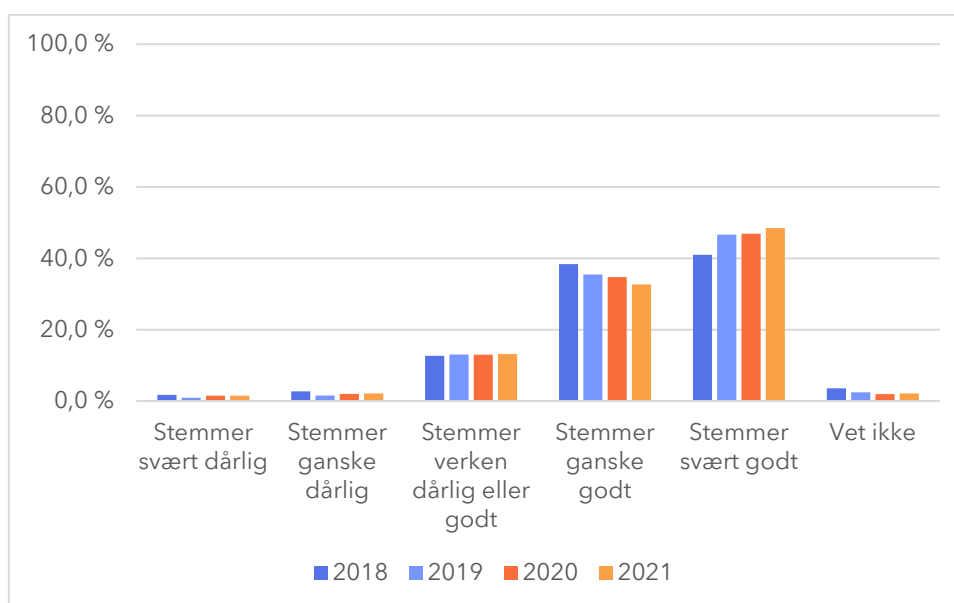
1

Oppfatninger om klimaendringer og ansvar

De aller fleste har oppfatninger om klimaendringer som er i tråd med naturvitenskapen. Rundt 8 av 10 mener at klimaendringer skjer, og under 5 % er uenige i dette. Rundt 7 av 10 mener menneskelig aktivitet påvirker klimaet. Andelen usikre er betydelig og stabil, på rundt 13 % alle år for disse oppfatningene. Graden av bekymring er også nokså stabil. Et stort flertall mener livsstilsendringer må til om vi skal begrense klimaendringene, og bare 1 av 10 mener dette ikke stemmer. Godt over halvparten mener også at de har et ansvar for å redusere egne utslipp, og det er flere som mener de har ansvar for å støtte klimapolitikk enn motsatt.

1.1 Oppfatninger om klimaendringer - flertallet i tråd med klimaforskningen

Et stort flertall mener at klimaendringer skjer. Rundt 8 av 10 oppgir hvert år at klimaendringer skjer. Figur 1 viser at i 2018 mente 4,4 % at påstanden 'Klimaendring skjer' stemmer 'ganske' eller 'svært dårlig', og at andelen synker til 3,6 % i 2021. Usikkerheten har også gått ned.

Figur 1. Oppfatninger om hvorvidt klimaendringer skjer. I prosent (2018: N=3965; 2019: N=4009; 2020: N=3989, 2021: N=4867)

Yngre aldersgrupper støtter i sterkere grad påstanden om at klimaendringer skjer enn eldre aldersgrupper. Kvinner og personer med høyere utdanning støtter også i større grad utsagnet. Det er en tendens til økt uenighet med påstanden dess høyere inntekt respondenten har.

En økende andel mener at klimaendringene har negative konsekvenser. I 2021 mener 76 % at dette stemmer, mens andelen var 71 % i 2018. Vi ser tilsvarende trend når det gjelder formuleringen om hvorvidt klimaendringene er menneskeskapt - se Tabell 1

nedenfor. Utviklingen over tid er nokså stabil, men noen flere mener klimaendringene er menneskeskapt i 2021 (72 %) enn i 2018 (69%).

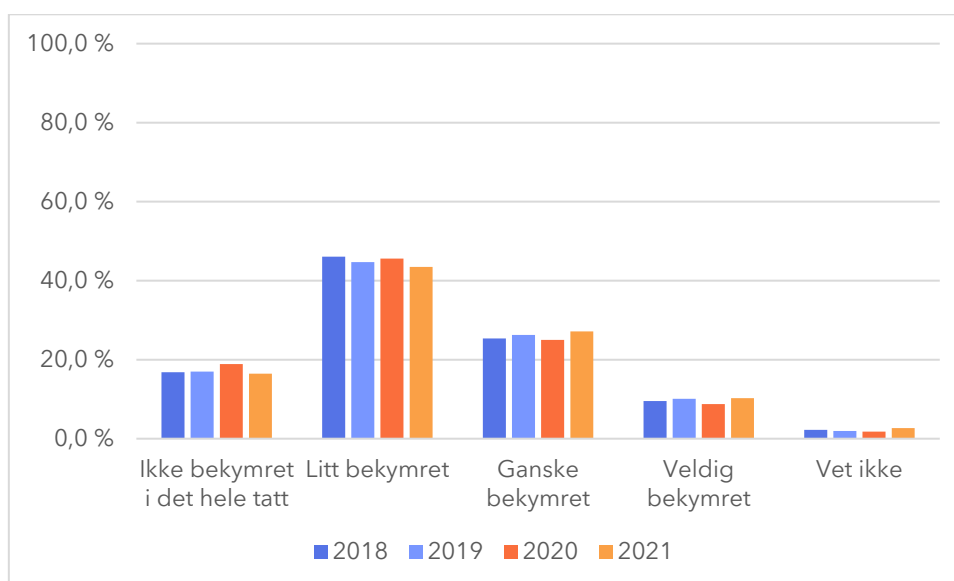
Tabell 1. Standpunkt til påstanden «Menneskelig aktivitet påvirker ikke klimaet». I prosent. (2018: N=4046; 2019: N=4011; 2020: N=3986, N=4879).

	2018	2019	2020	2021
Stemmer svært dårlig	40 %	42 %	41 %	45 %
Stemmer ganske dårlig	29 %	28 %	28 %	27 %
Stemmer verken dårlig eller godt	14 %	15 %	14 %	14 %
Stemmer ganske godt	8 %	7 %	7 %	7 %
Stemmer svært godt	4 %	4 %	5 %	4 %
Vet ikke	6 %	5 %	5 %	4 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

Vi finner videre at andelen som mener at menneskelig aktivitet ikke påvirker klimaet øker med økende alder, og at flere menn enn kvinner mener dette. Det samme gjelder de med lavere utdanning. Oppfatningen om at menneskelig aktivitet ikke påvirker klimaet får lavest skår i Oslo/Akershus og høyest skår i resten av Østlandet og på Sør- og Vestlandet. Det er også en tendens til at andelen som mener vi mennesker ikke påvirker klimaet er litt høyere i Trøndelag/Nord-Norge enn i Oslo/Akershus. Men resten av Østlandet og Sør-/Vestlandet skiller seg tydeligere fra Oslo/Akershus enn hva Trøndelag/Nord-Norge gjør. Når vi tar hensyn til enkeltkommunenes sentralitet forsvinner imidlertid de regionale forskjellene, noe som kan bety at forskjellene i større grad gjenspeiler skillelinjer mellom by og land, enn regioner. Det store bildet er likevel at et klart flertall har oppfatninger som er i tråd med naturvitenskapen, uavhengig av alder, utdanning og bosted.

1.2 Stabil klimabekymring

Bekymringen for klimaendringer holder seg stabil over tid. De som ikke er bekymret i det hele tatt utgjorde 16 % både i 2018 og i 2021, mens flertallet - 81 % - oppgir å være litt, ganske eller veldig bekymret både i 2018 og 2021. I 2021 oppgir 37 % å være 'ganske' eller 'veldig' bekymret.

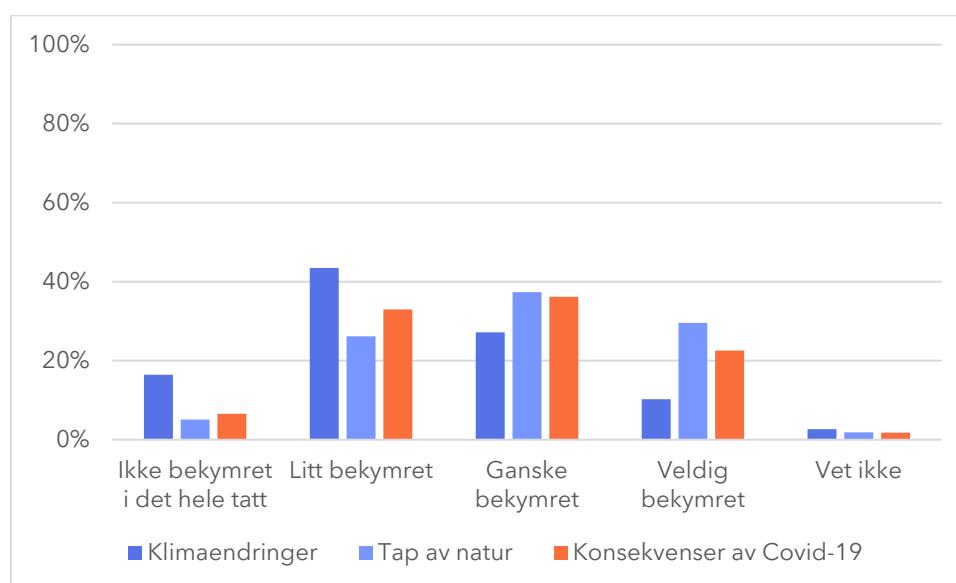

Figur 2: Bekymring for klimaendringer. I prosent (2018: N=4045; 2019: N=4028; 2020: N=4000, 2021: N=4873)

I alle årganger er kvinner og de med høyere utdanning mer bekymret enn menn og de med lavere utdanning. Resultatene for inntekt er ikke like klare, men det er en tendens til at bekymringen faller med økende inntekt. Når vi undersøker inntektseffektene i detalj, ser vi at de ikke er helt lineære – da de med lavest inntekt (under 300 000) og de med middels til høy inntekt (600-800 000) er mest bekymret, mens de med høyest inntekt (over 1 million) er klart minst bekymret. Vi merker oss at det fortsatt er store forskjeller i bekymring mellom aldergrupper. De unge og de eldre peker seg ut som mest bekymret, mens respondenter i aldersgruppen 45-59 er minst bekymret. Vi kommer tilbake til dette i kapittel 5.

Vi observerer også geografiske forskjeller som indikerer at Oslo-folk er mer bekymret enn de i andre regioner, særlig sammenliknet med resten av Østlandet. Vi vier geografiske forskjeller et eget kapittel (4.2), der vi går nærmere inn på disse.

1.3 Mer bekymret for tap av natur og Covid-19 enn klimaendringer

Figur 3: Bekymring for klimaendringer (N=4873), tap av natur (N=4883) og konsekvenser av Covid-19 (N=4881) i 2021. I prosent.

Ved å sammenlikne klimabekymring med andre bekymringer, kan vi få en indikasjon på hvor stor plass klimabekymringen har i befolkningen. Figur 3 viser at 16 % av respondentene oppgir at de ikke er bekymret for klimaendringer i det hele tatt, mens langt færre oppgir det samme om tap av natur (5 %) og konsekvenser av Covid-19 (7 %). De fleste som er bekymret for klimaendringer, oppgir dessuten bare å være 'litt bekymret', mens langt flere oppgir større grad av bekymring ('ganske' eller 'veldig') for naturtap og konsekvenser av Covid-19. Tap av natur er området hvor flest er 'veldig' bekymret. Klimaendringer rangerer altså ikke høyest på listen av bekymringer i befolkningen. Likevel er et stort flertall er bekymret, også for klimaendringer. Forskjellene er mindre når vi ikke tar hensyn til grad av bekymring: Mens henholdsvis 92 og 93 % er bekymret ('litt' eller mer) for naturtap og konsekvenser av Covid-19, er 81 % bekymret for klimaendringer. Merk at i formuleringen om Covid-19 la vi inn «konsekvenser av» for å styre innholdet utover bekymring for sykdommens effekter på egen helse. Selv om vi kan få et bilde av relative bekymringer må sammenligningen på tvers av temaene gjøres med forsiktighet.

1.4 Folk mener at livsstilsendringer må til

Et fåtall i befolkningen mener at teknologiutvikling alene vil løse klimaproblemet. Bare rundt en av ti respondenter i 2021 mener dette ('stemmer ganske' eller 'svært godt'), mens omtrent halvparten mener teknologiendringer alene er utilstrekkelig. En stor andel er imidlertid usikre eller ambivalente. Alt i alt fremstår det likevel som at erkjennelsen av at overgangen til et lavutslippssamfunn må inkludere livsstilsendringer er utbredt i befolkningen.

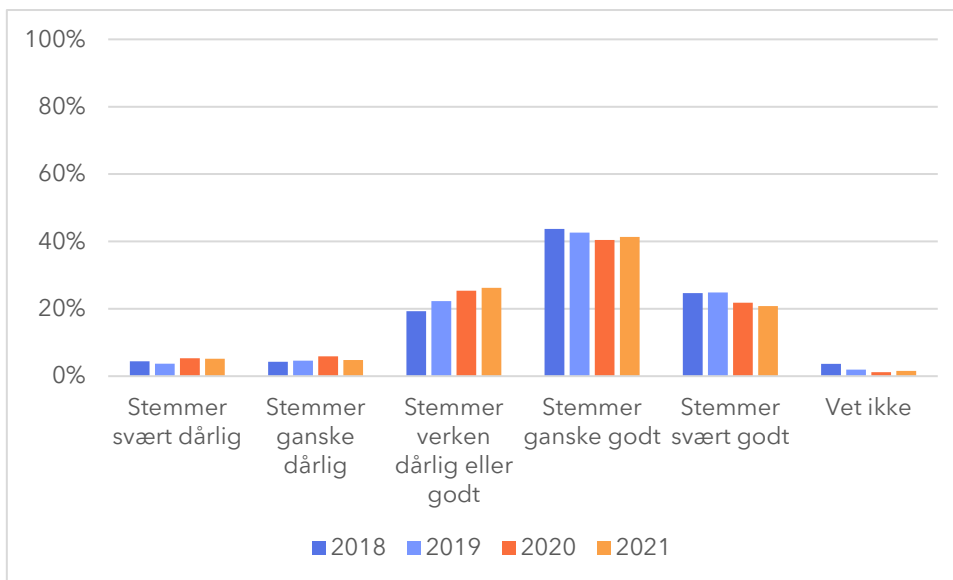
Tabell 2. «Ny teknologi vil løse klimaproblemet, slik at jeg ikke trenger endre livsstil». I prosent. (2018: N=4027; 2019: N=4016; 2020: N=3992, N=4879).

	2018	2019	2020	2021
Stemmer svært dårlig	15 %	15 %	17 %	15 %
Stemmer ganske dårlig	34 %	34 %	33%	33 %
Stemmer verken dårlig eller godt	25 %	25 %	27 %	29 %
Stemmer ganske godt	7 %	7 %	7 %	8 %
Stemmer svært godt	2 %	2 %	2 %	3 %
Vet ikke	16 %	16 %	14 %	12 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

1.5 Flertallet opplever ansvar for å redusere egne utslipp og støtte klimapolitikk

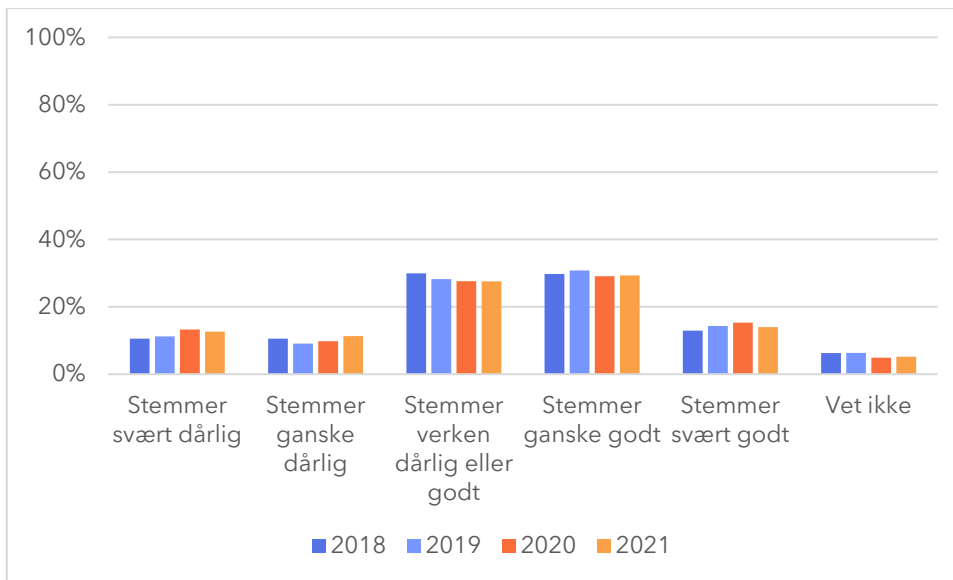
Flertallet av befolkningen mener at alle har et ansvar for å redusere klimagassutslipp: i 2021 oppgir 63 % av respondentene at folk flest har ansvar (stemmer 'ganske' eller 'svært godt'), 64 % at næringslivet har ansvar, 69 % at politikerne har ansvar, og 51 % mener også at Norge har et ansvar, og ikke bare andre land.

I tråd med dette, svarer også 62 % i 2021 at de selv har et ansvar for å redusere egne klimagassutslipp - se figur 4. Sammenliknet med i 2018, da 68 % mente det samme, er dette en nedgang.

Figur 4: «Jeg har et ansvar for å redusere klimagassutslippene mine». I prosent. (2018: N=4030; 2019: N=4038; 2020: N=4011, 2021: N=4872)

En stor andel av befolkningen mener også at de har et ansvar for å støtte klimapolitikk. Figur 5 viser at 43 % av befolkningen i 2021 mener at dette stemmer 'ganske' eller 'svært godt'. Denne andelen har holdt seg stabil siden 2018. En stor andel er imidlertid usikre eller ambivalente.

Figur 5: «Jeg har et ansvar for å støtte politikk som reduserer klimagassutslippene». I prosent. (2018: N=3953; 2019: N=3998; 2020: N=3967, 2021: N=4880)

2 Holdninger til virkemidler og tiltak

Folks støtte til virkemidler og tiltak varierer nokså mye med type. Det er generelt mer motstand enn støtte til prisøkninger på fossil energi og rødt kjøtt i befolkningen. Støtten til prisøkninger er stabilt lav, med unntak av støtten til bompenger, som har gått noe opp over tid. Oppfatninger om energipolitikken er nokså stabil, med unntak av støtten til vindkraftutbygging. I 2018 støttet et betydelig flertall på 65 % mer utbygging av vindkraftutbygging på land, mens 33 % støtter det i 2021. Støtten til vindkraft til havs er høyere, på 58 % i 2021, selv om den har gått noe ned over tid.

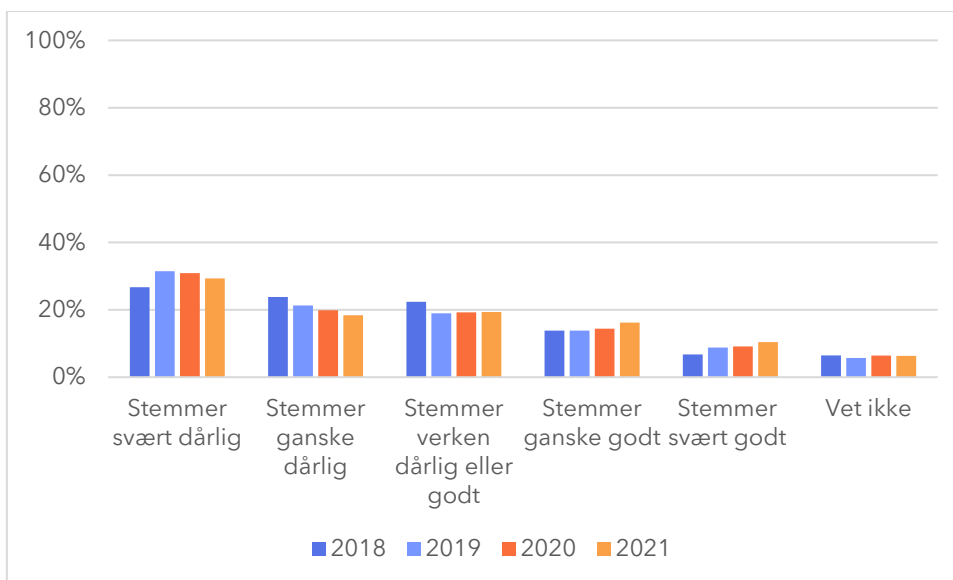
2.1 Mer motstand enn støtte til prisøkninger

I kapittel 1 så vi at flertallet mener at de har et eget ansvar for å kutte klimagassutslipp, og at en stor andel også mener at de har et ansvar for å støtte klimapolitikk. Når virkemidlene konkretiseres, ser vi likevel at støtten går merkbart ned, særlig når det er snakk om restriktive virkemidler, slike som avgifter.

2.1.1 Tendens til polarisering i synet på fossilavgift?

En måte å øke prisene på fossile energikilder er gjennom økte avgifter. I 2018 var et knapt flertall (51%) imot dette (stemmer 'ganske' eller 'svært' dårlig) - se figur 6. I 2021 er motstanden noe redusert, og vi ser at andelen som støtter (stemmer 'ganske' eller 'svært' godt) en prisøkning har økt fra 21 % i 2018 til 27 % i 2021. Vi ser også at ytterpunktene har økt noe - sammenliknet med i 2018 er det noen flere som bruker ytter-kategoriene og noen færre som bruker 'ganske'-kategoriene eller er midtkategorien. Dette kan tyde på en svak polarisering. Oppsummert er flere imot enn for alle årene, og i 2021 utgjorde andelen motstandere 48 %.

Kvinner og de med høyere utdanning er mer positive til fossilslett enn menn og de med lavere utdanning. Når det gjelder alder, er det en tendens til at eldre aldersgrupper er mer negative enn yngre. Det er også noen regionale forskjeller som viser at de som bor i Oslo er mer positive enn andre, men når vi tar hensyn til sentralitet, er forskjellene mellom regionene ikke lenger signifikante. Det indikerer at det er sentralitet som ligger bak forskjellene mellom regioner, og ikke hvilken landsdel man bor i. Resultatene for inntekt er ikke like klare, men det er en tendens til at de med høyere inntekt er mer negative til økt pris på fossil energi.

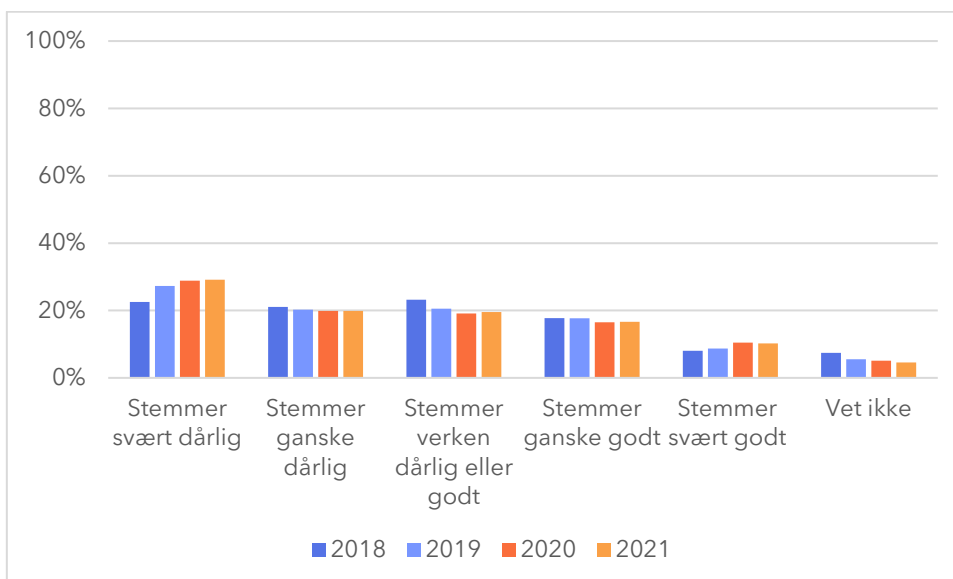

Figur 6: «Vi bør øke prisen på fossile energikilder som olje, diesel og bensin» (2018: N=1993; 2019: N=2016; 2020: N=2011, 2021: N=2477)

2.1.2 Noe økt motstand til klimaavgift på rødt kjøtt

En stor andel av befolkningen er også imot økte kjøttpriser som virkemiddel, og andelen som er negative har økt fra 44 % i 2018 til 49 % i 2021, se figur 7. En drøy fjerdedel (27 %) støtter i 2021 en kjøttavgift. Dette er på nivå med støtten til fossilavgift.

Kvinner og de med høyere utdanning er mer positive til kjøttavgift enn menn og de med lavere utdanning. De under 30 år er mest positive, mens den mest negative aldersgruppen er 45-59 år. Vi ser altså en tendens til at folk blir mer negative til kjøttavgift med årene, men at dette snur når man blir eldre (i 60-årene og senere). Aldersfordelingen i dette spørsmålet skiller seg altså noe fra aldersfordelingen for spørsmålet om fossilavgift, hvor økende alder er knyttet til økende motstand. Det er en tendens til at de med lavest personinntekt (under 300 000) er noe mer positive til kjøttavgift enn andre inntektsgrupper. Også i dette spørsmålet ser vi at det er regionale forskjeller (de som bor i Oslo er mer positive enn andre), men at forskjellene ikke lenger er signifikante når vi tar hensyn til sentralitet.

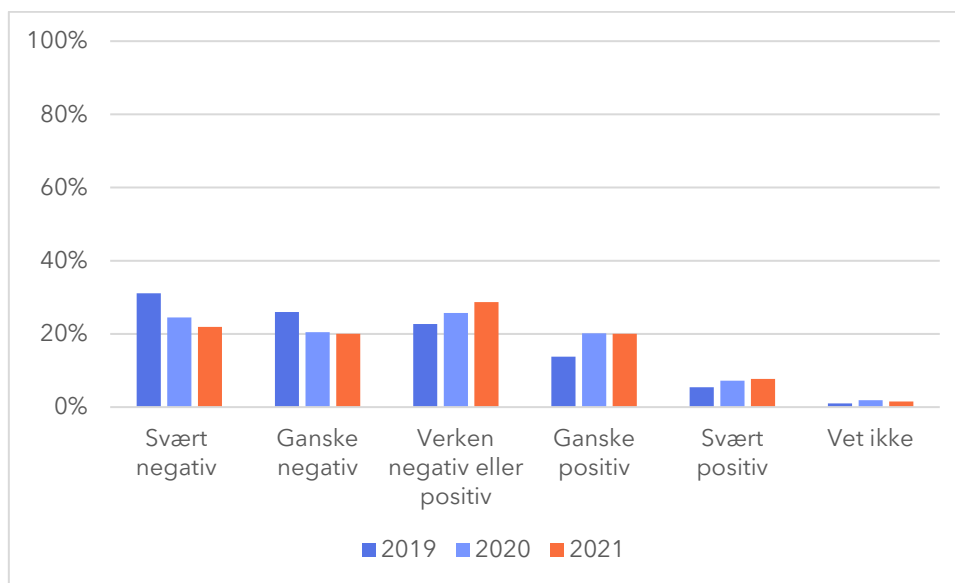

Figur 7: «Kjøttprisene bør økes - særlig for de produktene som gir høyest klimagassutslipp» (2018: N=2051; 2019: N=2013; 2020: N=2012, 2021: N=2477)

2.1.3 Nedgang i motstand mot bompenger

En stor andel av respondentene (44 %) er i 2021 imot bompenger, se figur 8. Likevel ser vi at motstanden mot bompenger er noe lavere enn for fossilavgifter eller kjøttavgifter, og motstanden har gått vesentlig ned siden 2019.

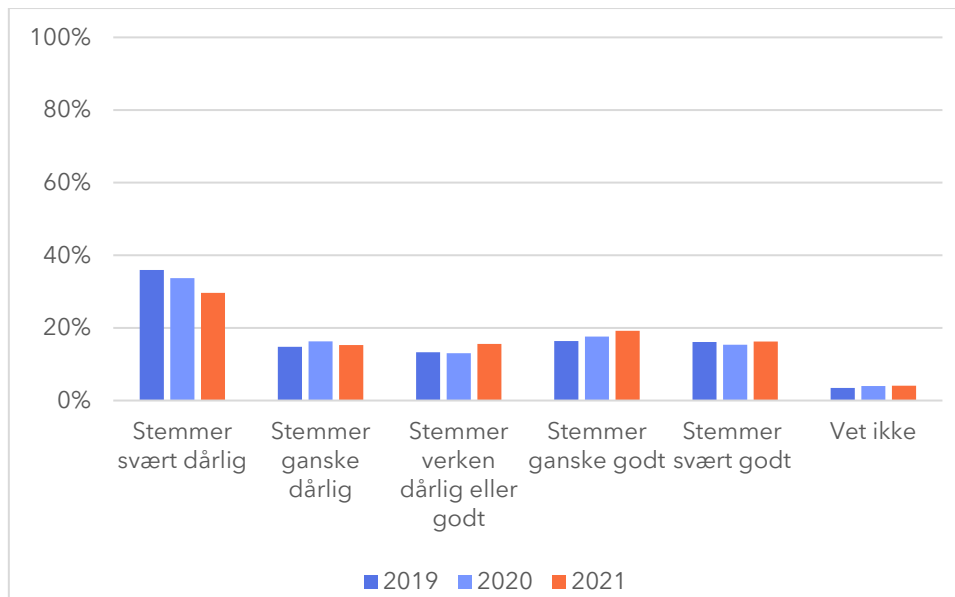
Kvinner og de med høyere utdanning er mer positive til bompenger enn menn og de med lavere utdanning. De under 30 er mest positive til bompenger, og den mest negative aldersgruppen er 45-59 år, mens de over 60 er rundt nivået til dem i gruppen 45-59 år. Det er også store regionale forskjeller på holdninger til bompenger. Selv når vi tar hensyn til sentralitet er Østlandet utenom Oslo langt mer negative til bompenger enn de som bor i Oslo. Sør- og Vestlandet er også mer negative enn de i Oslo, mens Nord-Norge og Trøndelag ikke skiller seg fra Oslofolk i dette spørsmålet.⁹

Figur 8: «Hvor positiv eller negativ er du til bompenger?» (2019: N=1974; 2020: N=2020, 2021: N=2473)

Videre ser vi i figur 9 at det er mer motstand enn støtte til at bompengesatsene skal være lavere for el-biler enn for biler som bruker fossilt drivstoff, men også at motstanden mot en slik el-bilfordel går noe ned over tid: i 2019 er 51 % imot mens tallet er 45 % i 2021.

⁹ Bompengemotstanden i 2019 fikk stor oppmerksomhet. I en egen studie har vi gjort en grundigere analyse av hva som kjennetegnet motstandere av bompenger etter lokalvalget i 2019, ved bruk av dataene samlet våren 2020. Se Aasen og Sælen (2022) for detaljer: <https://doi.org/10.1016/j.trd.2022.103222>.

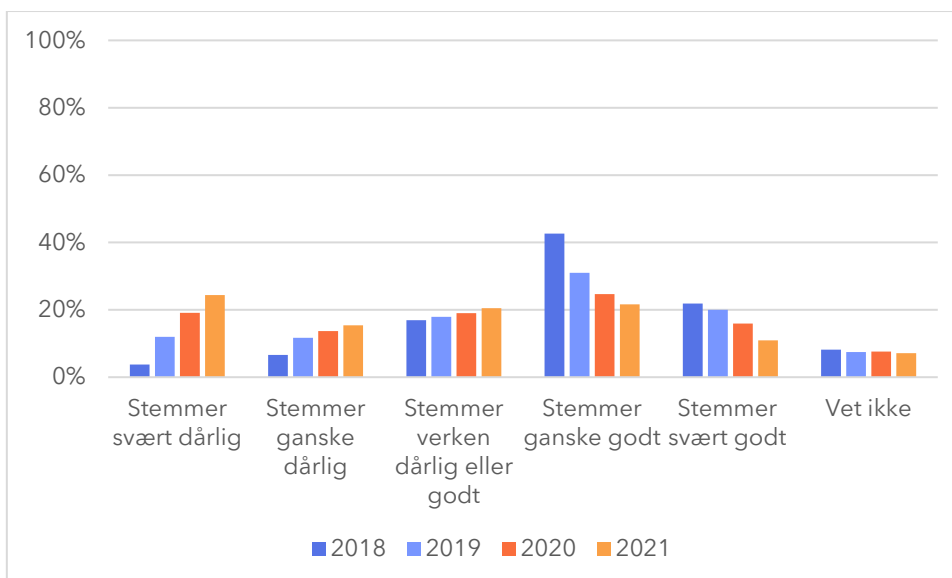
Figur 9: «Bompengeavgifter bør være lavere for el-biler enn for biler som bruker fossilt drivstoff (2019: N=2015; 2020: N=2011, 2021: N=2476)

2.2 Endringer i oppfatninger om energipolitikk over tid

2.2.1 Støtten til vindkraft på land nesten halvert

Vindkraftutbygging er en annen sak som har vært kontroversiell de siste årene, og vi ser store variasjoner i støtten til vindkraftutbygging mellom grupper i befolkningen og over tid. I 2018 mener et solid flertall (65 %) at Norge bør øke vindkraftproduksjonen på land, mens i 2021 er andelen nesten halvert (33 %), se figur 10. Tilsvarende ser vi at motstanden er firedoblet i samme tidsperiode, fra 10 % i 2018 til 40 % i 2021. Andelen som er usikre eller ambivalente har holdt seg stabil på rundt en fjerdedel av respondentene.

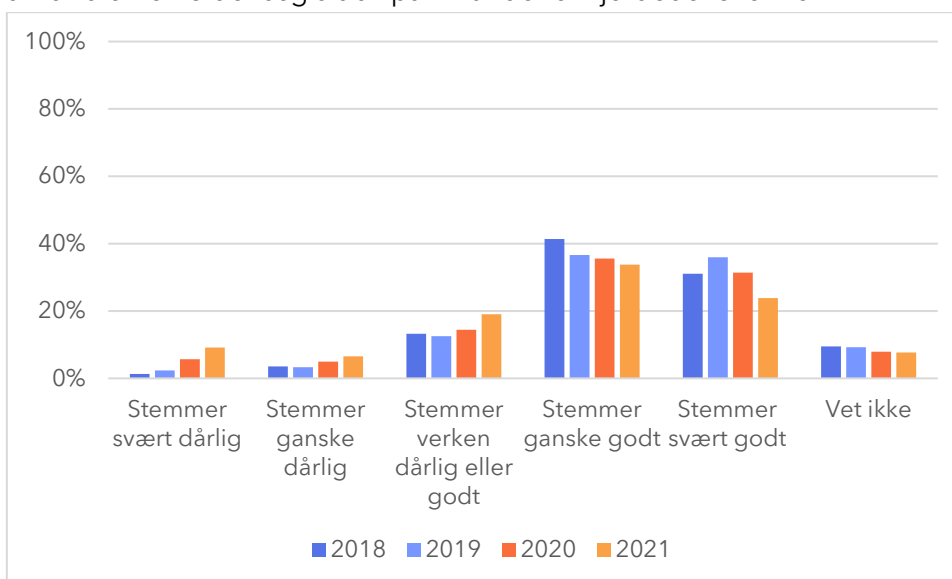
Vi finner ingen tydelige forskjeller i holdninger til vindkraft på land mellom kjønn, utdanningsgrupper eller inntektsgrupper. Vi ser imidlertid nokså store forskjeller mellom aldersgrupper, hvor de under 30 år er mer positive enn aldersgruppen 30-44 år, som igjen er mer positive enn de to eldste aldersgruppene. Videre ser vi regionale forskjeller, men de fleste av disse forsvinner når vi tar hensyn til sentralitet. Mer sentrale områder er mer positive til vindkraft på land. Én region skiller seg likevel fortsatt ut også når vi tar hensyn til sentralitet: Sør- og Vestlandet er mer negative enn andre regioner.

Figur 10: «Norge bør øke vindkraftproduksjonen på land» (2018: N=2052; 2019: N=2021; 2020: N=2006, 2021: N=2477)

2.2.2 Støtten til vindkraft til havs også ned

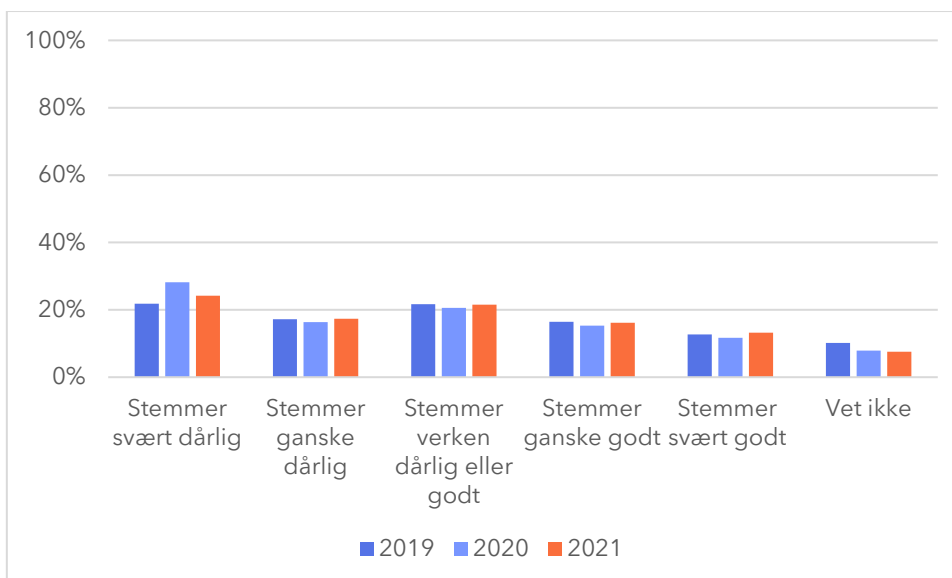
Støtten til vindkraft til havs har også gått ned siden 2018, men ikke like mye som støtten til vindkraft på land. I 2018 var 72 % enige i at Norge bør øke produksjonen av vindkraft til havs, og i 2021 mener fortsatt et flertall dette (58 %), se figur 11. Andelen som er uenige har økt fra 5 % i 2018 til 16 % i 2021. Støtten holdt seg ganske stabilt fra 2018 til 2019, men gikk kraftig ned hvert år siden (både i 2020 og i 2021). Andelen usikre eller ambivalente holder seg stabil på litt under en fjerdedel over tid.

Figur 11: «Norge bør øke vindkraftproduksjonen til havs» (2018: N=2048; 2019: N=2009; 2020: N=2017, 2021: N=2481)

2.2.3 Stor usikkerhet om reduksjon av oljeproduksjonen

En stor andel av respondentene (42 %) er i 2021 uenige i at Norge bør redusere oljeproduksjonen. Dette er en knapp økning siden 2019 hvor 39 % svarte det samme. Utviklingen over tid er dermed nokså stabil, og både i 2019 og i 2021 mener 29 % at Norge bør redusere oljeproduksjonen. Rundt en tredel er imidlertid usikre eller ambivalente alle år.

Figur 12: Standpunkt til påstanden «Norge bør redusere oljeproduksjonen» (2019: N=2004; 2020: N=1984; 2021: N=2478)

2.3 Forbud mot fossilbiler og støtte til elbiler over 600 000 NOK er lite populært

I 2021 la vi også inn noen spørsmål som ikke hadde vært med før for å fange opp nye temaer i debatten. Vi spurte om folks stilling til forbud av fossilbiler i 2025 og til subsidier av elbiler til over 600 000 NOK.

Figur 13: «Salg av fossilbiler bør forbys fra 2025» (N=2477)

Som figur 13 viser oppga rundt 60 % at påstanden «Salg av fossilbiler bør forbys fra 2025» stemmer 'ganske' eller 'svært' dårlig med egen oppfatning, og under 20 % mener den stemmer 'ganske' eller 'svært' godt. Ellers er aldersforskjellene som for andre virkemidler: de yngste er mer positive. Kvinner er også mer positive, og de med høyere utdanning også, mens de med høy inntekt er mer negative til et forbud mot salg av fossilbiler fra 2025.

Figur 14: «Elbiler som koster mer enn 600 000 bør ikke subsidieres» (N=2480)

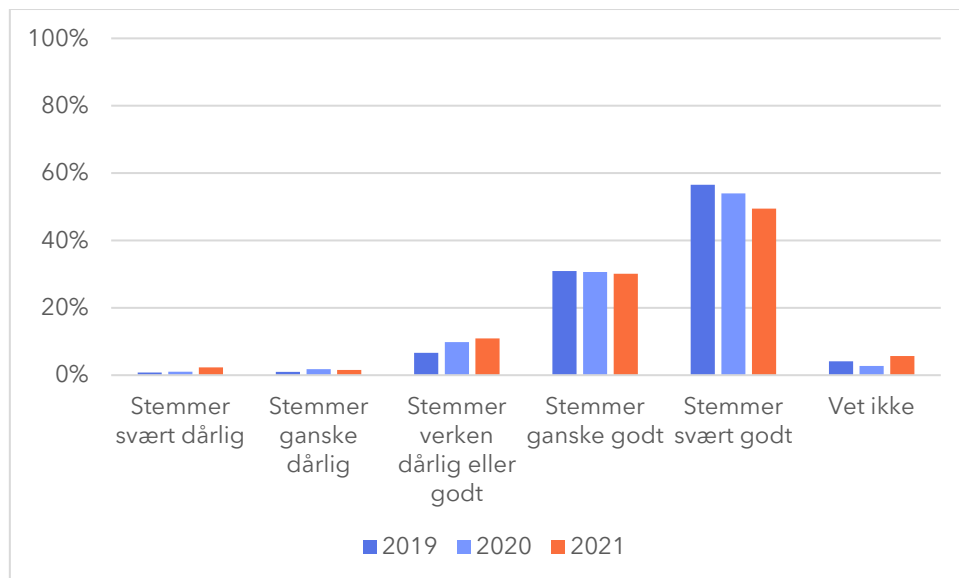
Videre er det lav støtte til at elbiler som koster mer enn 600 000 subsidieres. Litt over 10 % mener de bør subsidieres, mot rundt 60 % som er imot. Yngre er igjen mer positive til virkemiddelet enn eldre aldergrupper, mens vi finner ingen forskjell mellom kjønn eller betydning av utdanning. De som har høyere inntekt støtter i større grad subsidier på slike biler enn de med lavere inntekt, og de som bor sentralt er mer negative til en slik subsidie enn de som bor mindre sentralt.

3 Oppfatninger og handlinger innen reiser og mat

Folks oppfatninger om hva som gir utslipp og hva man er villig til å gjøre er nokså stabile over årene. Interessen for å gjøre endringer selv varierer med typen adferd. Over tid har et økende antall svart at de kan tenke seg å redusere antall flyreiser. For annen adferd, som matkasting og fossilbilkjøring, er andelen som kan tenke seg å gjøre noe selv nokså stabil. Under halvparten oppgir at de villig til å redusere antall flyreiser, måltider med rødt kjøtt og reiser med fossilbil, mens flertallet er villige til å redusere matavfallet og energiforbruket i boligen. Når vi ser på tallene som indikerer hva folk gjør, er det lite endringer. Vi finner en liten nedgang i kjøttforbruk, og mengden flyreiser ut av Skandinavia har fått et brudd grunnet Covid-19.

3.1 Fritidsreiser med fly - færre mener det gir utslipp av klimagasser

Et stort flertall av respondentene oppgir at fritidsreiser med fly til destinasjoner i Europa gir klimagassutslipp, se figur 15. Andelen som mener dette har imidlertid gått noe ned over tid, fra 87 % i 2019 til 80 % i 2021, og andelen som mener dette ikke stemmer har i samme periode økt noe, fra 2 % i 2018 til 4 % i 2021. Andelen som er usikre eller ambivalente har også økt fra 11 % i 2019 til 17 % i 2021.

Figur 15: «Å reise med fly til destinasjoner i Europa gir klimagassutslipp» (2019: N=2001; 2020: N=2033; 2021: N=4652)

Et flertall av respondentene har dratt på en eller flere fritidsreiser til destinasjoner i Skandinavia (altså også i Norge) i løpet av året. Dette gjelder alle årgangene (fra 2017 til 2020). I spørsmål om slike reiser har vi spurt hva de gjorde året forut, dvs. at i 2018 fikk vi tall for 2017-reiser, osv. Fra 2017 til 2019 var det en liten økning i andelen som var på en slik reise, mens tallet gikk tilbake til 2017-nivået etter at Covid-19 inntraff. Covid-19 har

hatt langt større innvirkning på reiser til Europa (utenfor Skandinavia), hvor et flertall oppga å ha vært på en slik reise i 2017, mens bare 9 % oppgir det samme for 2020. Når det gjelder reiser til resten av verden er nedgangen også sterk, fra 15 % i 2017 til 3 % i 2020. Før 2020 var antallet som reiste til Europa og resten av verden stabilt over tid.

Tabell 3: Hvor stor andel av befolkningen som dro på en eller flere ferie-/fritidsreiser til ulike geografiske områder i 2017, 2018, 2019 og 2020.¹⁾ I prosent. (2017: N=4081; 2018: N=4057; 2019: N=4031; 2020: N=4897)²⁾

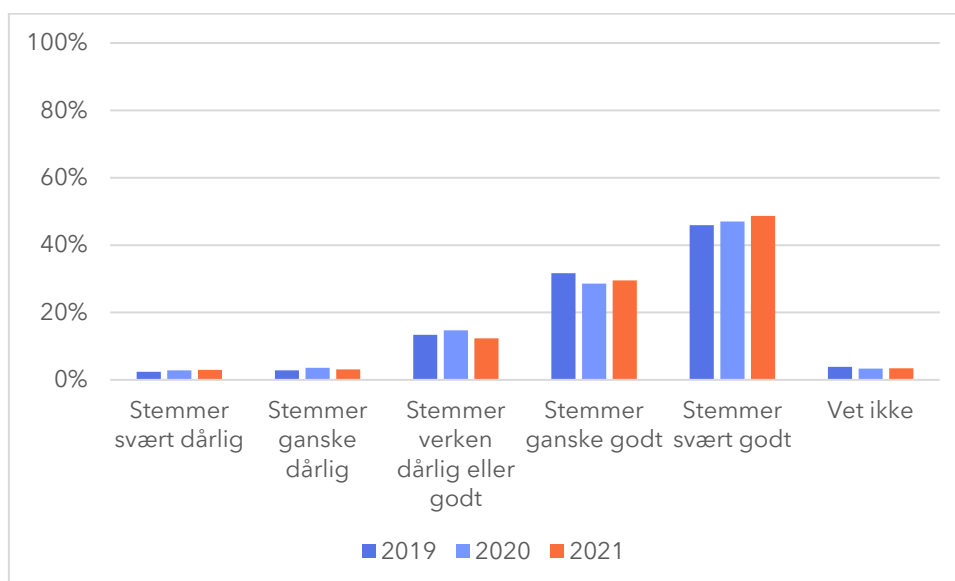
	2017	2018	2019	2020
Skandinavia (Norge, Danmark, Sverige – lenger enn 100 km én vei)	55 %	58 %	58 %	55 %
Europa (utenfor Skandinavia)	51 %	50 %	51 %	9 %
Resten av verden (utenfor Europa)	15 %	16 %	16 %	3 %

- 1) Spørsmålet hadde følgende ordlyd: «Dro du i [i fjor] på ferie/fritidsreise til steder innenfor noen av disse områdene?».
- 2) Prosentverdier og N viser til år for handlingen og ikke for når data er samlet inn

Når det gjelder reisemåte til destinasjoner i Europa (utenfor Skandinavia), er fly dominerende reisemåte alle årene.

3.2 Liten nedgang i korte fritidsreiser med fossilbil over tid

Et stort flertall av respondentene (78 %) mener at bruk av fossilbil gir klimagassutslipp, se figur 16. Denne andelen har holdt seg nokså stabil fra 2019 til 2021.

Figur 16: «Å reise med bensin/dieselbil gir klimagassutslipp» (2019: N=2647; 2020: N=2587; 2021: N=3056)

Når det gjelder hverdagsreiser til arbeidssted og studiested etter 2019, har disse naturlig nok gått markant ned på grunn av nedstengingen og Covid19-tiltak. Vi har valgt å heller presentere utviklingen i korte fritidsreiser i denne rapporten (for reiser til arbeids- og studiested, se Aasen med flere (2019)).¹⁰

Tabell 4 viser bruken av fossilbil på korte turer (reiser i fritida) i sommersesongen over tid. Vi ser at andelen som bruker fossilbil hyppigst til fritidsformål (5 eller flere turer i uken) har gått ned fra 27 % i 2017 til 20 % i 2020, mens andelen som bruker fossilbil

¹⁰ I en egen studie har vi gjort en grundigere analyse av betydningen av ulike faktorer for fossil reisemåte til arbeids- og studiested, ved bruk av dataene fra 2018. Se Thøgersen med flere (2021): <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102168>

sjeldnere har gått noe opp i samme periode. Den største delen av nedgangen skjedde fra 2019 til 2020, noe som kan komme av sosial distansering på fritiden i forbindelse med Covid-19. Det var også en knapp nedgang fra 2017 til 2019 (fra 27 til 25 %). Den vanligste fossilbilbruken for slike korte turer er 1-2 turer i uken for alle årene.

Tabell 4. «I [fjor], hvor ofte reiste du vanligvis korte turer på fritiden (under 4 km, tur-retur) med bil som bruker bensin/diesel ... i sommersesongen». I prosent. (2017: N=3253; 2018: N=3208; 2019: N=3099, 2020: N=3540)¹⁾

	2017	2018	2019	2020
7 eller flere turer i uken	14 %	12 %	11 %	9 %
5-6 turer i uken	13 %	13 %	14 %	11 %
3-4 turer i uken	23 %	22 %	23 %	23 %
1-2 turer i uken	26 %	26 %	26 %	28 %
Sjeldnere enn 1 tur i uken	17 %	20 %	18 %	21 %
Aldri	6 %	6 %	6 %	7 %
Vet ikke	2 %	2 %	2 %	2 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

1) Prosentverdier og N viser til år for handlingen og ikke for når data er samlet inn

Bruken av fossilbil på korte turer i vintersesongen er nokså lik bruken i sommersesongen. Tabell 5 viser at også vinterstid er det en nedgang fra 2017 til 2020 i den hyppigste bruken, fra 26 % i 2017 til 17 % i 2020. Deler av nedgangen (fra 26 % til 23 %) skjedde allerede fra 2017 til 2019, før Covid-19 inntraff i Norge. Tilsvarende har en mer sjelden bruk av fossilbil til korte turer gått opp i samme periode, og vi ser at de som 'aldri' bruker fossilbil til slike turer har økt noe, fra 6 % i 2017 til 8 % i 2020. Også på vinterstid er 1-2 korte turer i uken med fossilbil vanligst.

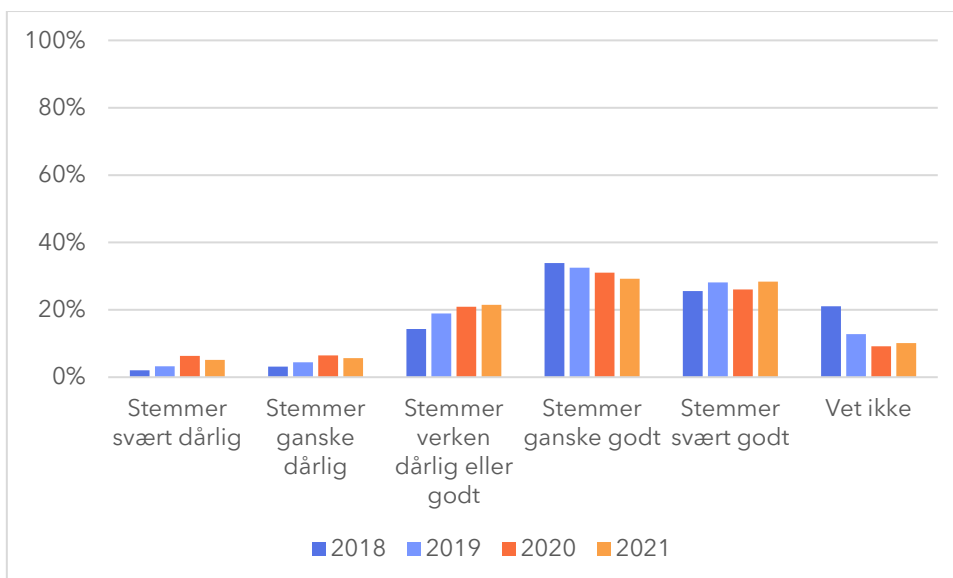
Tabell 5. «I [fjor], hvor ofte reiste du vanligvis korte turer på fritiden (under 4 km, tur-retur) med bil som bruker bensin/diesel ... i vintersesongen». I prosent. (2017: N=3229; 2018: N=3148; 2019: N=3048, 2020: N=3517)¹⁾

	2017	2018	2019	2020
7 eller flere turer i uken	13 %	10 %	10 %	7 %
5-6 turer i uken	13 %	13 %	13 %	10 %
3-4 turer i uken	23 %	21 %	23 %	22 %
1-2 turer i uken	26 %	25 %	26 %	29 %
Sjeldnere enn 1 tur i uken	17 %	21 %	20 %	22 %
Aldri	6 %	6 %	7 %	8 %
Vet ikke	2 %	2 %	2 %	2 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

1) Prosentverdier og N viser til år for handlingen og ikke for når data er samlet inn

3.3 Noen flere spiser mindre kjøtt

Et flertall på 58 % mener i 2021 at produksjon av rødt kjøtt gir klimagassutslipp, se figur 17. Denne andelen er lavere enn andelen som mener at bruken av fossilbil gir klimagassutslipp (som vi ser i figur 16). Andelen som oppgir at produksjon av rødt kjøtt ikke gir klimagassutslipp har dessuten økt over tid, fra 5 % i 2018 til 11 % i 2021.

Figur 17: «Produksjon av rødt kjøtt gir klimagassutslipp» (2018: N=2046; 2019: N=2018; 2020: N=2011, 2021: N=2481)

Tabell 6 viser forbruket av rødt kjøtt over tid. Mens andelen som spiser dette hyppig (tre, fire eller fem ganger per uke) har holdt seg stabil over tid, ser vi at andelen som ikke spiser slikt kjøtt eller spiser det 2 ganger i uken eller sjeldnere har økt noe. Flertallet blant respondentene spiser denne typen kjøtt sjeldnere enn en gang i uken, en gang i uken, eller to ganger i uken.¹¹

Tabell 6. «Hvor ofte spiser du middager med kjøtt fra storfe eller sau/lam?». I prosent. (2018: N=4047; 2019: N=4038; 2020: N=4015, N=4887).

	2018	2019	2020	2021
Spiser ikke slikt kjøtt	3 %	4 %	5 %	5 %
Sjeldnere enn 1 gang i uken	25 %	27 %	25 %	26 %
1 gang i uken	21 %	21 %	20 %	22 %
2 ganger i uken	26 %	25 %	24 %	24 %
3 ganger i uken	15 %	14 %	16 %	15 %
4 ganger i uken	6 %	5 %	6 %	6 %
5 eller flere ganger i uken	2 %	2 %	2 %	2 %
Vet ikke	2 %	2 %	2 %	1 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 7 viser forbruket av kjøtt fra svin over tid. Også her ser vi at andelen som spiser slikt kjøtt hyppig (tre, fire eller fem ganger i uken) har holdt seg stabilt over tid. Andelen som ikke spiser svinekjøtt, er noe høyere enn for kjøtt fra storfe eller sau/lam. For svinekjøtt ser vi imidlertid også en økning over tid i de som ikke spiser noe slikt kjøtt, fra 5 % i 2018 til 7 % i 2021. Flertallet spiser svinekjøtt sjeldnere enn en gang i uken, en gang i uken, eller to ganger i uken.

¹¹ I en egen studie har vi gjort en grundigere analyse av betydningen av ulike faktorer for forbruket av rødt kjøtt, ved bruk av dataene fra 2018. Se Vatn med flere (2022):

<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2022.102490>

Tabell 7. «Hvor ofte spiser du middager med kjøtt fra svin?». I prosent. (2018: N=4043; 2019: N=4019; 2020: N=3982, N=4884).

	2018	2019	2020	2021
Spiser ikke slikt kjøtt	5 %	7 %	7 %	7 %
Sjeldnere enn 1 gang i uken	28 %	32 %	30 %	32 %
1 gang i uken	36 %	34 %	33 %	34 %
2 ganger i uken	20 %	18 %	20 %	17 %
3 ganger i uken	6 %	6 %	6 %	6 %
4 ganger i uken	1 %	1 %	1 %	2 %
5 eller flere ganger i uken	1 %	1 %	1 %	1 %
Vet ikke	3 %	2 %	2 %	2 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

Kvinner og de med høyere utdanning spiser mindre kjøtt (både rødt kjøtt og svinekjøtt) enn menn og dem med lavere utdanning. De over 60 spiser minst av både rødt kjøtt og svinekjøtt. De i aldersgruppen 30-44 år spiser mest rødt kjøtt, mens alle aldersgrupper spiser mer svinekjøtt enn dem over 60. Det er en tendens til at de med høyere inntekt spiser mer kjøtt av begge typer enn de med lavest inntekt, foruten om det høyeste inntektsnivået (hvor det er mer variasjon). Folk i Oslo spiser mindre kjøtt enn alle andre regioner. Østlandet utenom Oslo spiser mest svinekjøtt. Østlandet (utenom Oslo) og Sør- og Vestlandet spiser fortsatt mer rødt kjøtt enn Oslo, mens Nord-Norge og Trøndelag ikke gjør det. Svinekjøtt er mest populært på Østlandet utenom Oslo, deretter Oslo, og minst populært i Trøndelag og Nord-Norge og på Sør- og Vestlandet.

3.4 Hyppighet av matkasting er nokså stabil

74 % av respondentene sier at de kan kildesortere matavfall.¹² Denne andelen har holdt seg stabil siden 2018 når 73 % svarte det samme. I 2021 er det fortsatt regionale forskjeller på muligheten for å kildesortere matavfall: I Oslo svarer 94 % av respondentene «ja», mens tilsvarende tall for resten av Østlandet er 81 %, Sør- og Vestlandet 61 %, og Trøndelag og Nord-Norge er 60 %.

Tabell 8. «Hvor sjelden eller ofte kaster du matavfall i restavfallet?». I prosent. (2018: N=4058; 2019: N=4042; 2020: N=4016, N=4880).

	2018	2019	2020	2021
Aldri	31 %	31 %	32 %	31 %
Sjelden	39 %	41 %	41 %	42 %
Ofte	14 %	15 %	13 %	13 %
Alltid	14 %	13 %	12 %	12 %
Vet ikke	1 %	1 %	1 %	1 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

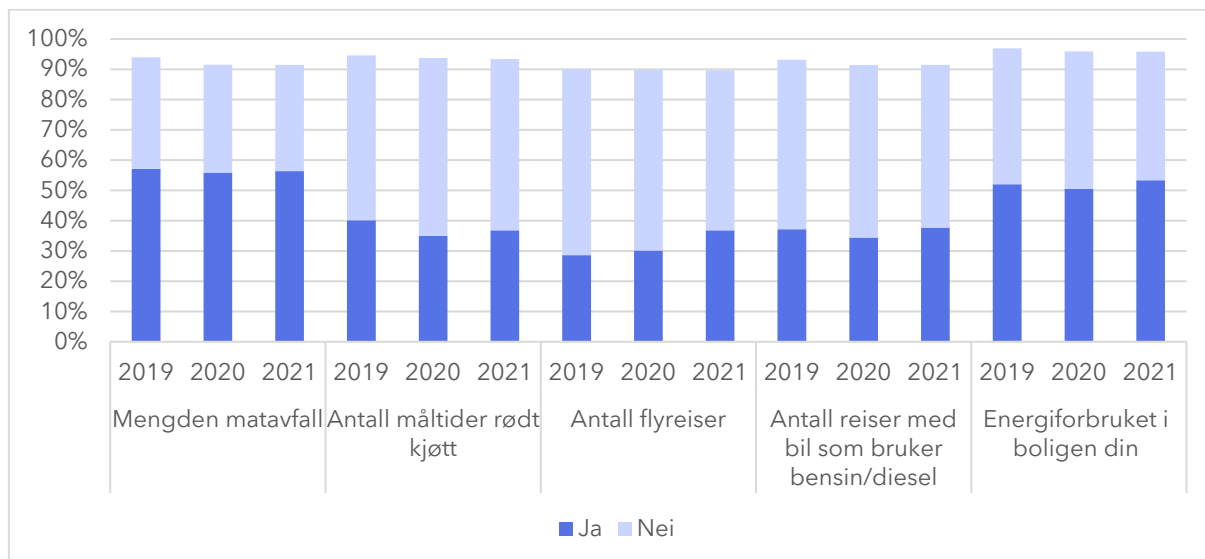
Tre av fire oppgir i 2021 at de 'sjelden' eller 'aldri' kaster matavfall i restavfallet, se tabell 8. En av fire gjør 'ofte' eller 'alltid' dette. Muligheten for å sortere matavfall har selvsagt sterk effekt på matkasting i restavfallet.¹³ Matkasting reduseres med alder, som betyr at matkasting er et av få områder hvor de unge ikke skiller seg positivt ut.

¹² Vi spurte: «Kan du kildesortere matavfall (i separat pose som samles inn av et avfallsselskap)?»

¹³ Mens de fleste analysene kun bruker kontrollvariablene som er listet opp i innledningen, har vi her lagt til en variabel som beskriver om avfallssystemet gir mulighet for å sortere ut matavfall.

3.5 Hva kan folk tenke seg å gjøre?

Figur 18 viser hva respondentene kan tenke seg å gjøre for å redusere klimagassutslippene. Vi ser at et flertall er villige til å redusere mengden matavfall over årene (56 % i 2021) og energiforbruket i boligen sin (53 % i 2021). Et mindretall er villige til å redusere antall måltider med rødt kjøtt, antall flyreiser og reiser med fossildrevet bil. Den største endringen over tid er økningen i andelen som er villig til å redusere antall flyreiser (29 % i 2018 og 37 % i 2021). Vi ser også en liten nedgang i andelen som kan tenke seg å redusere antall måltider med rødt kjøtt, fra 40 % i 2019 til 37 % i 2021. Ellers er tallene nokså stabile over tid.

Figur 18: «Kan du tenke deg å gjøre noe av følgende, for å redusere klimagassutslippene dine? Vil du redusere...?» Differansen mellom 100 % og 'Ja' og 'Nei' er de som svarer 'Ikke relevant (flyr ikke/spiser ikke...)'. (N = ca. 4000 obs. for hvert år for hvert spørsmål.)

3.6 Hva tenker omgangskretsen?

Tabell 9 viser hva respondentene tror omgangskretsen mener om hvorvidt vi bør redusere antall fossilbilreiser. Alle tre år er en stor andel (42 % i 2021) usikre eller ambivalente, som kan skyldes at det er vanskelig for folk å vite hva andre tenker om dette. I 2021 er 31 % av den oppfatning at omgangskretsen mener at vi bør redusere fossilbilbruken, mens i 2019 mente 29 % det samme. På den annen side tenker 28 % i 2021 at omgangskretsen ikke mener vi bør redusere fossilbilbruken, som også er på nivå med årene før.

Tabell 9. «De fleste jeg kjenner mener vi bør redusere antall reiser med bensin- og dieselbil». I prosent. (2019: N=4007; 2020: N=3987; 2021: N=4876).

	2019	2020	2021
Stemmer svært dårlig	10 %	11 %	10 %
Stemmer ganske dårlig	17 %	19 %	18 %
Stemmer verken dårlig eller godt	34 %	33 %	33 %
Stemmer ganske godt	23 %	23 %	24 %
Stemmer svært godt	6 %	6 %	7 %
Vet ikke	10 %	9 %	9 %
	100 %	100 %	100 %

Tabell 10 viser hva respondentene tror omgangskretsen mener om hvorvidt vi bør redusere antall flyreiser. Også i dette spørsmålet svarer en stor andel på 40 % i 2021 at de er usikre eller ambivalente. I 2018 trodde 24 % at omgangskretsen mener at vi bør

redusere antall flyreiser, mens i 2021 tror hele 35 % dette. Vi ser altså en klarere økning over tid når det gjelder omgangskretsens syn på flyreiser, enn den vi ser i spørsmålet om fossilbilbruk.

Tabell 10. «De fleste jeg kjenner mener vi bør redusere antall flyreiser». I prosent. (2018: N=4019; 2019: N=4004; 2020: N=3974; 2021: N=4879).

	2018	2019	2020	2021
Stemmer svært dårlig	11 %	10 %	11 %	9 %
Stemmer ganske dårlig	21 %	19 %	19 %	16 %
Stemmer verken dårlig eller godt	33 %	32 %	32 %	32 %
Stemmer ganske godt	18 %	22 %	23 %	26 %
Stemmer svært godt	6 %	7 %	7 %	9 %
Vet ikke	11 %	10 %	8 %	8 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 11 viser hva respondentene tenker at omgangskretsen mener om hvorvidt vi bør redusere antallet måltider med rødt kjøtt. Også i dette spørsmålet svarer i 2021 en stor andel på 38 % at de er usikre eller ambivalente. Andelen som tror at omgangskretsen mener at vi bør redusere antall måltider av rødt kjøtt er imidlertid noe lavere enn de som tror det samme for bruken av fly og fossilbil: 25 % tror i 2021 at omgangskretsen mener at vi bør redusere antall måltider med rødt kjøtt. En større andel, 37 %, tror omgangskretsen ikke mener dette, som er en knapp økning fra i 2019 (35 %).

Tabell 11. «De fleste jeg kjenner mener vi bør redusere antallet måltider med rødt kjøtt». I prosent. (2019: N=3995; 2020: N=3971; 2021: N=4879).

	2019	2020	2021
Stemmer svært dårlig	13 %	16 %	15 %
Stemmer ganske dårlig	22 %	23 %	22 %
Stemmer verken dårlig eller godt	31 %	29 %	29 %
Stemmer ganske godt	19 %	19 %	19 %
Stemmer svært godt	5 %	5 %	6 %
Vet ikke	10 %	8 %	9 %
	100 %	100 %	100 %

Tabell 12 viser hva respondentene tror omgangskretsen mener om hvorvidt vi bør redusere mengden mat vi kaster. I dette spørsmålet er andelen som i 2021 oppgir å være usikre eller ambivalente noe lavere enn når det gjelder bruken av fly og fossilbil. Men andelen usikre eller ambivalente har økt noe fra 2018 (22 %) til 2021 (28 %). Et flertall på 63 % tror i 2021 at omgangskretsen mener at vi bør redusere matkastingen. Dette er en nedgang fra 2018 når 72 % trodde dette. Likevel er det i 2021 bare 9 % som tror at omgangskretsen ikke mener at vi bør redusere matkastingen. Folk tror dermed i større grad at omgangskretsen mener at vi bør redusere matkasting, enn bruken av fossilbil, fly og rødt kjøtt.

Tabell 12. «De fleste jeg kjenner mener at vi alle bør gjøre mer for å redusere mengden mat vi kaster». I prosent. (2018: N=4022; 2019: N=4010; 2020: N=3971; 2021: N=4877).

	2018	2019	2020	2021
Stemmer svært dårlig	2 %	3 %	2 %	3 %
Stemmer ganske dårlig	5 %	6 %	6 %	6 %
Stemmer verken dårlig eller godt	16 %	19 %	19 %	21 %
Stemmer ganske godt	50 %	48 %	49 %	46 %
Stemmer svært godt	21 %	17 %	19 %	17 %
Vet ikke	6 %	8 %	6 %	7 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 13 viser hva respondentene tror omgangskretsen mener om hvorvidt vi bør redusere energibruken i hjemmene våre. I dette spørsmålet er andelen som er usikre eller ambivalente enda høyere enn i tilsvarende spørsmål om bil, fly, kjøtt og matkasting (46 % i 2021). Tallene er nokså stabile over årene: I 2018 trodde 31 % at omgangskretsen mente at vi bør redusere energibruken hjemme, mens i 2021 tror 29 % dette.

Tabell 13. «De fleste jeg kjenner mener at vi alle bør redusere energibruken i hjemmene våre». I prosent. (2018: N=4029; 2019: N=4023; 2020: N=4004; 2021: N=4882).

	2018	2019	2020	2021
Stemmer svært dårlig	5 %	7 %	8 %	8 %
Stemmer ganske dårlig	16 %	17 %	19 %	16 %
Stemmer verken dårlig eller godt	36 %	35 %	35 %	36 %
Stemmer ganske godt	26 %	25 %	24 %	25 %
Stemmer svært godt	5 %	4 %	4 %	5 %
Vet ikke	12 %	12 %	11 %	11 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

4 Forskjeller mellom grupper

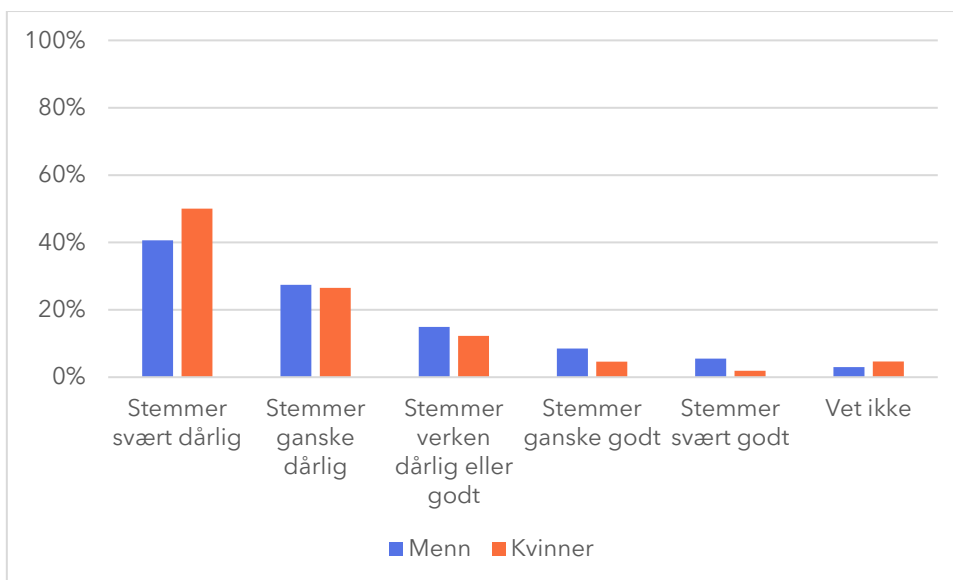
Kvinner er generelt mer klimaopptatte, og de er mer positive til virkemidler og tiltak enn menn. De oppgir i større grad å være ambivalente. Dette gjelder alle år. Over årene finner vi videre at de yngre aldersgruppene i undersøkelsen (18-29 år; dels også 30-44 år) ser klimaendringer i større grad som menneskeskapte, er mer bekymret, mer opptatt av å gjøre endringer i egen adferd og er mer villige til å støtte klimapolitikk enn folk fra 45 år og oppover. Det er også en tendens til at de som bor i Oslo og Akershus er mer klimaopptatte, bekymret og handlingsvillige enn folk i andre regioner av landet. Den største geografiske skillelinjen går mellom sentrale og mindre sentrale strøk, og ikke mellom regionene. Det er nokså store forskjeller mellom velgergruppene i oppfatninger om klimaendringer, og enda større forskjeller i oppfatninger om politikk. Velgerne til de partiene vi kaller miljøpartier skiller seg ut fra de andre partiene. De som ville stemt på Senterpartiet ligger tett opp mot de som ville stemt på Fremskrittspartiet i oppfatninger om politikk.

4.1 Forskjeller mellom kjønn

Det er godt kjent i litteraturen på oppfatninger og holdninger til klimaendringer og politikk at det generelt er kjønnsforskjeller. Vi har undersøkt slike forskjeller i datamaterialet, og tallene stemmer godt med dette.

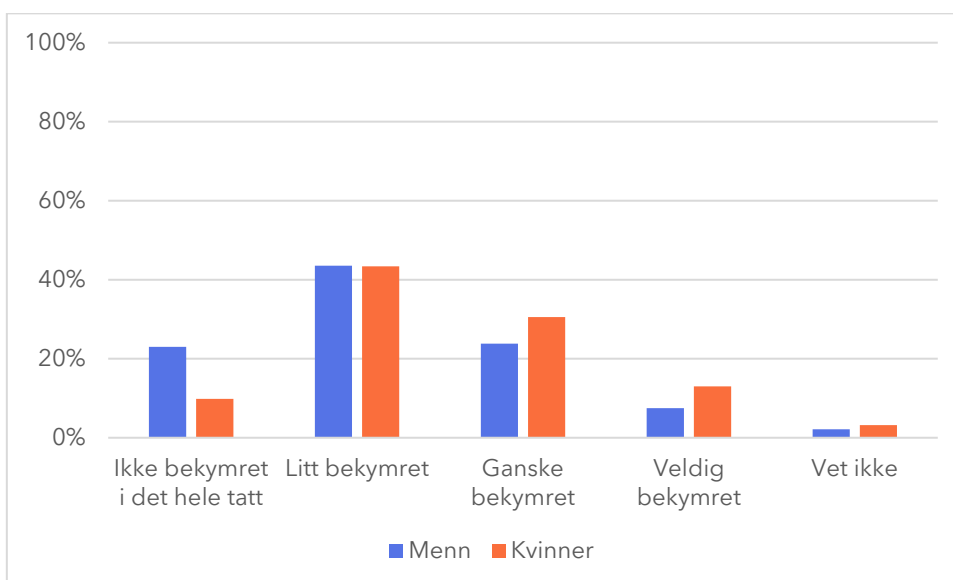
4.1.1 Kvinner har i større grad oppfatninger som stemmer med naturvitenskapen

Tallene viser at kvinner i større grad enn menn har oppfatninger som stemmer overens med naturvitenskapen. Dette gjelder for oppfatninger om hvorvidt klimaendringer skjer og om mennesker påvirker klimaet, men også om hvorvidt klimaendringer gir negative konsekvenser. Som figur 19 viser mener 50 % av kvinnene i 2021 at det stemmer svært dårlig at menneskelig aktivitet ikke påvirker klimaet, mot 40 % av mennene. Dobbelt så høy andel menn enn kvinner mener påstanden stemmer (15 % mot 7 %).

Figur 19: Standpunkt til påstanden «Menneskelig aktivitet påvirker ikke klimaet». I 2021, i prosent. (N=4879).

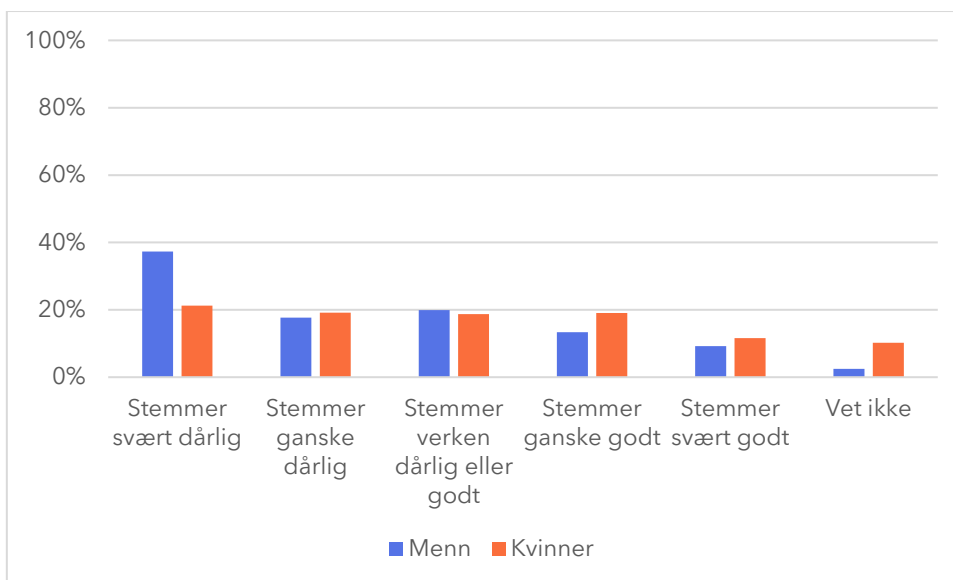
Kvinner oppgir i større grad bekymring over klimaendringene. Figur 20 viser tallene for 2021, som er nokså like foregående år også for dette spørsmålet. Vi ser at andelen menn som ikke er bekymret i det hele tatt er 23 %, og 10 % for kvinner. En større andel kvinner enn menn er 'ganske' eller 'veldig' bekymret.

Figur 20: Standpunkt til påstanden «I hvilken grad bekymrer du deg for klimaendringer?». I 2021, i prosent. (N=4873)

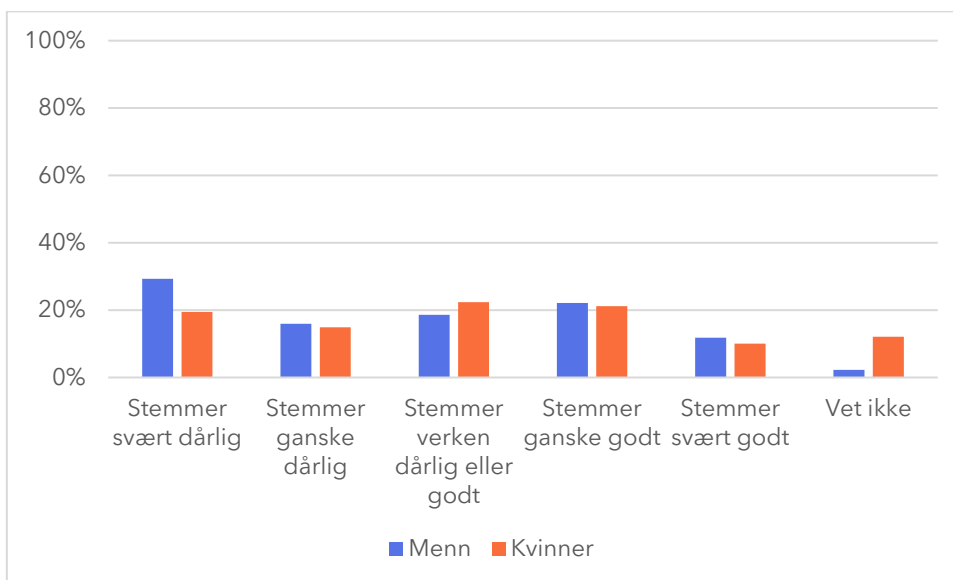
4.1.2 En større andel menn er negative til virkemidler og tiltak

Når det gjelder virkemidler og tiltak viser tallene at en større andel menn enn kvinner er negative til disse. Hvis vi ser på oppfatningen om hvorvidt vi bør øke prisen på fossile drivstoff, oppgir hele 37 % av mennene at det stemmer svært dårlig med egen oppfatning, mot 21 % av kvinnene.

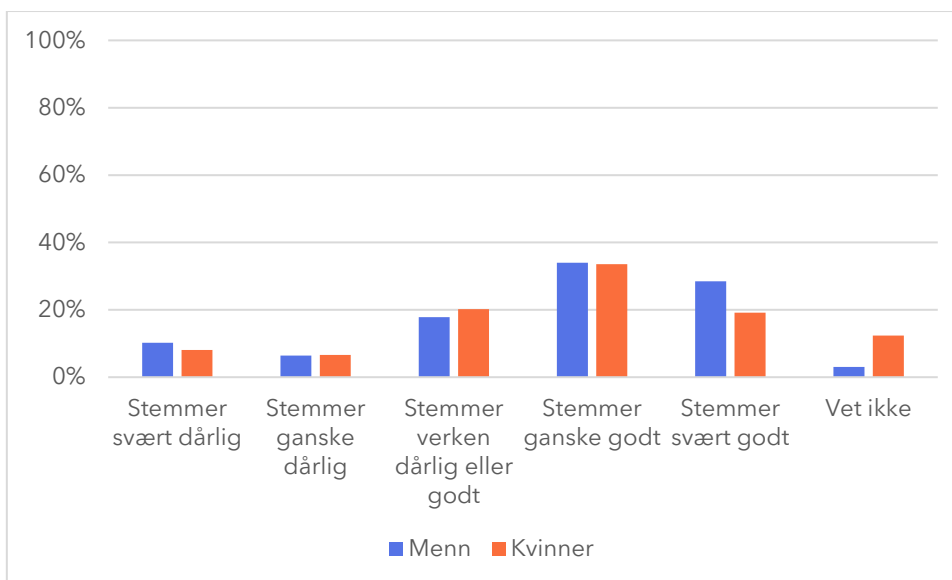
Figur 21: «Vi bør øke prisen på fossile energikilder som olje, diesel og bensin». I 2021, i prosent. (N=2477).

Selv om menn oftest er negative enn kvinner i mange spørsmål er ikke alltid kvinner mer positive enn menn. I mange spørsmål ser menn ut til å ta stilling i større grad enn kvinner. Når det gjelder vindkraft på land, er en større andel av menn negative, men andelen positive er også litt høyere blant menn. 46 % av mennene er negativ til vindkraft på land, mens andelen kvinner som er negative er 34 %. 34 % av mennene svarer de er positive til mer vindkraft på land, mot 31 % av kvinnene. Det samme gjelder utbygging av vassdrag og eksport av vindkraft til Europa: en større andel av menn enn kvinner er negative, men andelen positive er også høyere blant menn. Som i spørsmålet om fossilavgift er en større andel kvinner enn menn ambivalente eller usikre, og svarer i større grad 'vet ikke' for disse spørsmålene.

Figur 22: «Norge bør øke vindkraftproduksjonen på land». I 2021, i prosent. (N=2477)

Når vi ser på spørsmålet om vindkraft til havs er det ikke store forskjeller i motstand mellom kjønnene, men nokså stor forskjell i støtte: 28 % av mennene mener det stemmer svært godt at vi bør bygge ut vindkraft til havs, mens 10 % av kvinnene støtter dette. I figur 23 ser vi at også i dette spørsmålet er en større andel kvinner enn menn usikre.

Figur 23: «Norge bør øke vindkraftproduksjonen til havs». I 2021, i prosent. (N=2481).

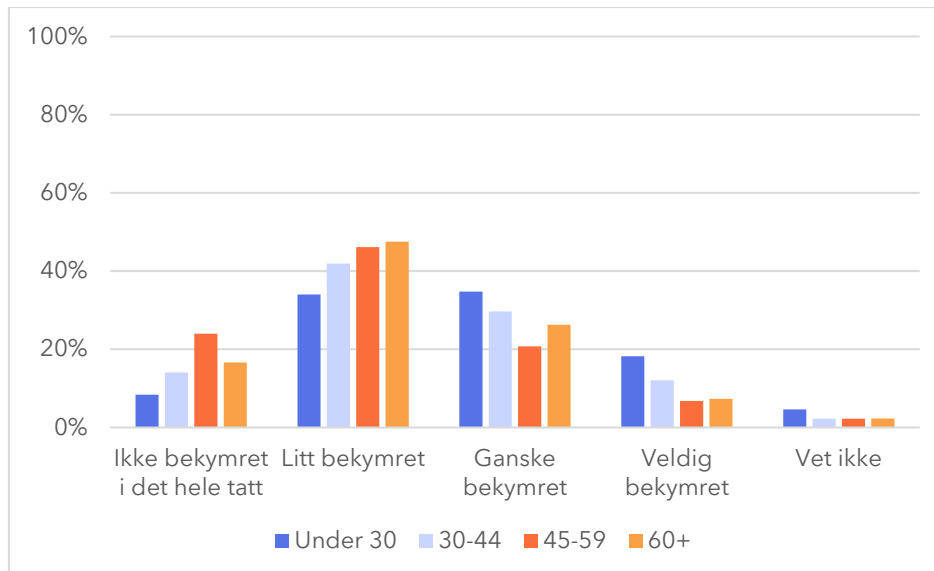
Andelen som svarer 'vet ikke' og midtkategori er jevnt over større blant kvinner enn menn i de fleste spørsmålene. Videre er bildet når det gjelder andre restriktive virkemidler som kjøttavgift og bompenger nokså likt det vi ser for fossilavgift: blant menn er en større andel negative enn blant kvinner. Når det gjelder andre spørsmål om politikk er bildet også klart over år: menn mener i mindre grad enn kvinner at de har ansvar for å støtte politikk som bidrar til utslippskutt, de mener i mindre grad at livsstilsendringer må til, og de er mer negative enn kvinner til å redusere oljeproduksjonen.

4.2 Aldersgrupper

Når det gjelder forskjeller mellom aldersgrupper, er det alltid nærliggende å stille spørsmål om forskjellene vi ser skyldes generasjonseffekter (at generasjoner preges ulikt i oppveksten gitt tida de vokser opp) eller livsfaseeffekter (at oppfatninger endrer seg i løpet av livet). Slike nyanser får vi ikke studert med så kort tidsserie som vi har. I presentasjonen som følger har vi delt inn i like aldersgrupper over år. Det betyr at en person på 30 år som har svart på undersøkelsen i 2021 ville tilhørt gruppen under 30 om respondenten hadde svart på undersøkelsen tidligere, og at de som er 18 når de svarer i 2021 ville vært 15 i 2018. Slik sett begynner vi å få et bilde av om klimaengasjementet til de under 30 i 2018 var et blaff eller ikke. Foreløpig ser det ikke slik ut.

4.2.1 De yngste og de eldste mest bekymret

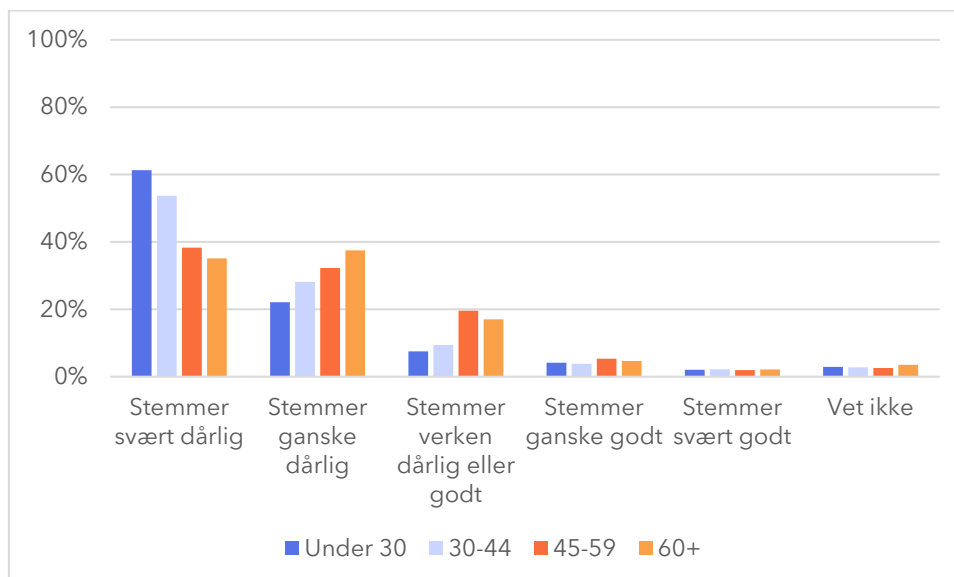
De unge er mer bekymret for klimaendringer enn eldre aldersgrupper, se figur 24. Et flertall på 53 % av de under 30 år er 'ganske' eller 'veldig bekymret' i 2021, mens andelen for aldersgruppen 30-44 er 42 %. I gruppen 45-59 år er hele 24 % 'ikke bekymret i det hele tatt'. Når vi undersøker aldersforskjellene i detalj, ser vi at unge og eldre over 60 år er mest bekymret, mens de i gruppen 45-59 år er minst bekymret, altså en «u-formet» sammenheng. Vi finner tilsvarende forskjeller mellom aldersgruppene alle årene.

Figur 24: Standpunkt til påstanden «I hvilken grad bekymrer du deg for klimaendringer?». I 2021, i prosent. (N=4873)

4.2.2 Unge mener i større grad at klimaendringene har negative konsekvenser

I alle aldersgrupper oppgir et mindretall at klimaendringer ikke har negative konsekvenser, se figur 25. Kun 6 % av de to yngste aldersgruppene og kun 7 % av de to eldste aldersgruppene svarer at dette stemmer 'ganske' eller 'veldig' godt. Vi ser likevel noen aldersforskjeller: Et flertall av de under 30 (61 %) og i gruppen 30-44 år (54 %) mener at det stemmer 'svært dårlig' at klimaendringer ikke har negative konsekvenser. Tilsvarende mener 38 % av de i aldergruppen 45-59 og 35 % av de over 60 det samme. I de to eldste aldersgruppene er også en større andel ambivalente og svarer 'stemmer verken dårlig eller godt'.

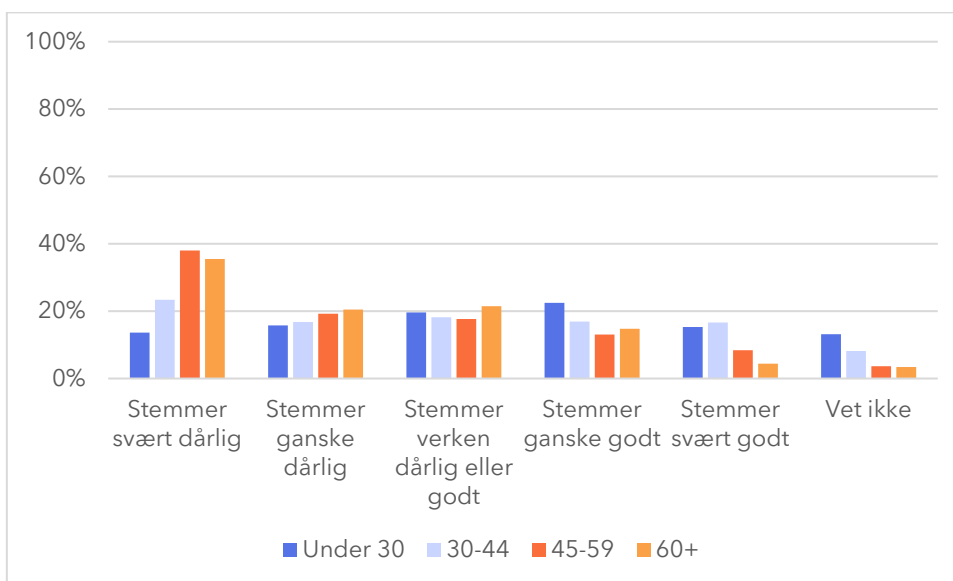

Figur 25: Standpunkt til påstanden «Klimaendringer har ingen negative konsekvenser». I 2021, i prosent. (N=4879)

4.2.3 Unge mer positive til virkemidler og tiltak

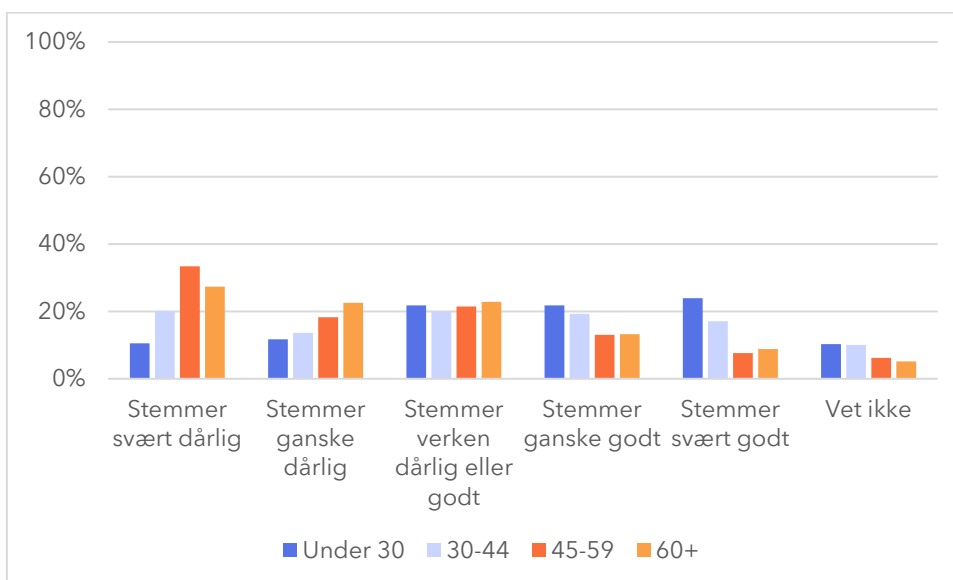
Når vi spør om folks oppfatninger om konkrete virkemidler og tiltak, ser vi imidlertid større aldersforskjeller enn vi gjør i oppfatninger om klimaendringer.

I Figur 26 ser vi at de under 30 er mest positive til å øke prisen på fossile energikilder: i denne aldersgruppen er det flere som støtter (38 %) en fossilavgift enn de som ikke støtter den (29 %). I motsetning til i de to yngste aldersgruppene, er et flertall av de i aldersgruppen 45-59 (57 %) og de over 60 (56 %) i 2021 uenige i at vi bør øke prisen på fossile energikilder. Forskjellene mellom aldersgrupper er nokså like når det gjelder avgift på rødt kjøtt, og de er nokså like over år.

Figur 26: Standpunkt til påstanden «Vi bør øke prisen på fossile energikilder som olje, diesel og bensin». I 2021, i prosent. (N=2477)

Når vi spør hvorvidt Norge bør redusere oljeproduksjonen, er 46 % av de under 30 år enige i dette og 22 % i denne aldersgruppen uenige. I aldersgruppen 30-44 år er omtrent like mange enige (36 %) som uenige (34 %), mens rundt halvparten av de to eldste aldersgruppene er uenige i at oljeproduksjonen bør reduseres. Andelen usikre er relativt høy i alle aldersgrupper, men noe høyere blant yngre enn eldre aldersgrupper.

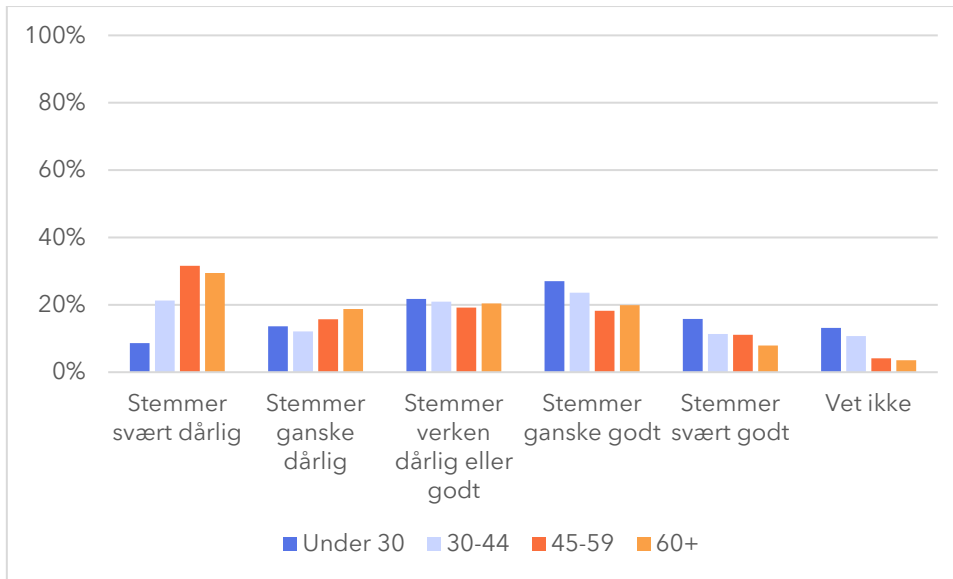

Figur 27: Standpunkt til påstanden «Norge bør redusere oljeproduksjonen». I 2021, i prosent. (N=2478)

4.2.4 Unge fortsatt mer positive enn negative til vindkraft på land

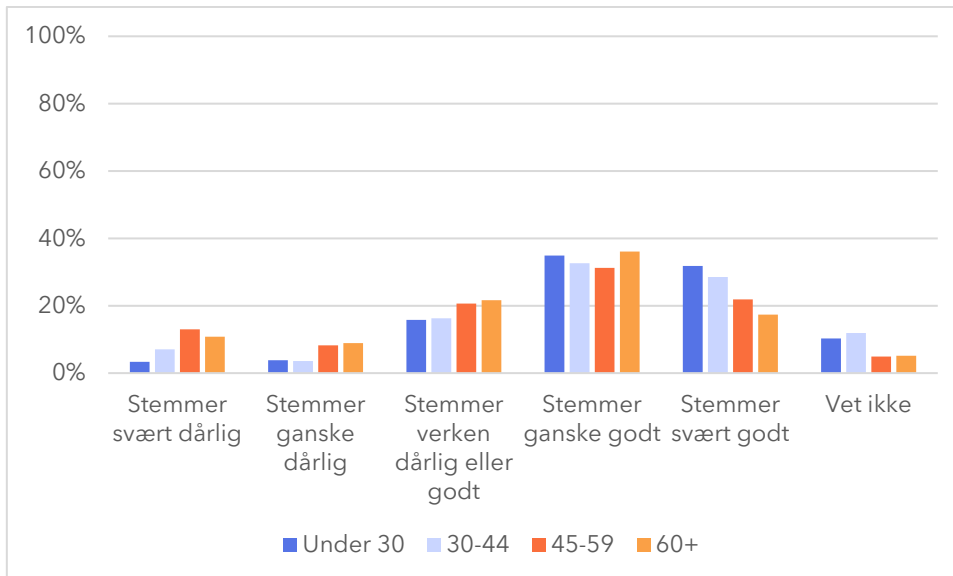
I kapittel 2.2.1 så vi at motstanden mot vindkraft på land har økt betraktelig de siste årene. Blant de under 30 er imidlertid langt flere fortsatt positive (43 %) til økt vindkraftproduksjon på land enn de som er negative (22 %), se figur 28. Blant de i gruppen 30-44 er det omtrent like mange positive (35 %) som negative (33 %), mens i de

to eldste aldersgruppene er langt flere negative (nesten halvparten). En stor andel svarer imidlertid at de er usikre eller ambivalente, og en større andel av de unge aldersgruppene svarer 'vet ikke'. Vi ser at støtten har sunket over tid i alle aldersgruppene, mens endringen er størst i de to eldste aldersgruppene.

Figur 28: Standpunkt til påstanden «Norge bør øke vindkraftproduksjonen på land». I 2021, i prosent. (N=2477)

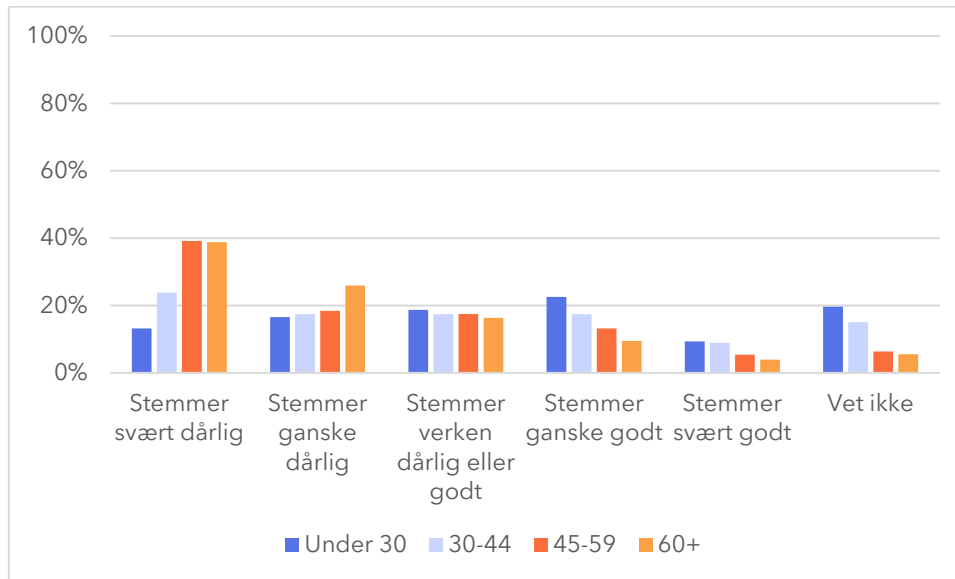
Aldersforskjellene er mindre i spørsmålet om vindkraft til havs. Et flertall i alle aldersgrupper er positive til økt vindkraftproduksjon til havs, se figur 29. Likevel er rundt 20 % i de to eldste aldersgruppene negative til dette, mens det samme kun gjelder 7 og 11 % av de under 30 og de i gruppen 30-44 år. Også i dette spørsmålet er en høy andel usikre eller ambivalente – i alle aldersgrupper er andelen usikre eller ambivalente høyere enn andelen negative.

Figur 29: Standpunkt til påstanden «Norge bør øke vindkraftproduksjonen til havs». I 2021, i prosent. (N=2481)

Selv om de unge fortsatt i ganske stor grad er positive til økt vindkraftproduksjon – også på land – er de ikke nødvendigvis positive til at vi bør øke vindkraftproduksjonen for å eksportere til det Europeiske kraftmarkedet. Omtrent like mange av de under 30 år er positive (32 %) som negative (30 %), og den største gruppen (38 %) er usikre eller ambivalente, se figur 30. De unge er likevel mer positive enn resten av befolkningen: I

de andre aldersgruppene er den negative andelen høyest - og særlig gjelder dette blant de to eldste aldersgruppene hvor et klart flertall er negative.

Figur 30: Standpunkt til påstanden «Vi bør bygge ut vindkraft i Norge for å øke krafteksporten til Europa». I 2021, i prosent. (N=2476)

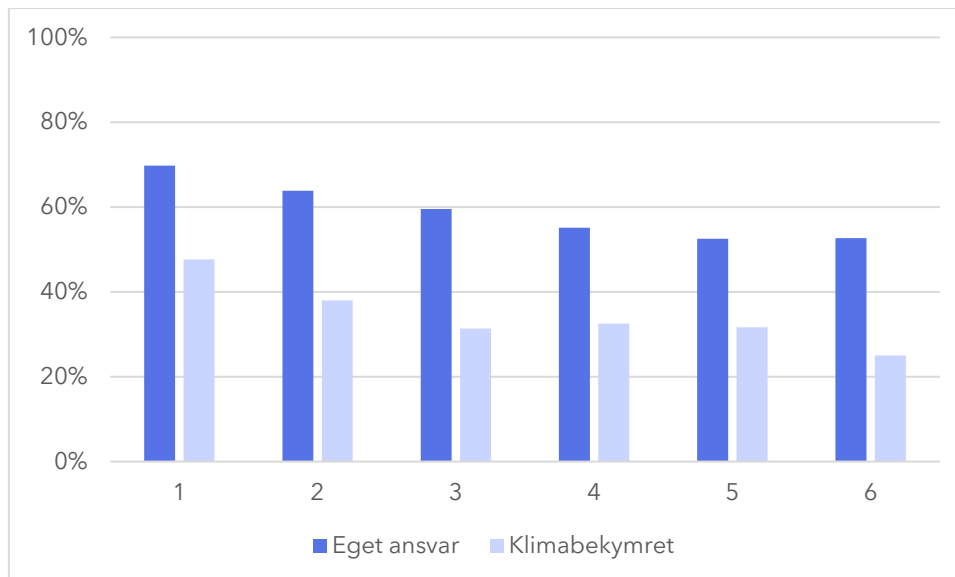
Det synes å være en tendens at blant yngre aldergrupper har sentralitet større betydning enn blant eldre, slik at forskjellen i bekymring mellom yngre som bor mer eller mindre sentralt, er større enn forskjellene mellom de andre aldergruppene.

4.3 By versus land

Vi undersøker betydningen av *sentralitet* ved hjelp av Statistisk sentralbyrås sentralitetsindeks som måler nærhet til varer og tjenester. Statistisk sentralitetsbyrå har også delt inn norske kommuner i sentralitetsklasser, som går fra 1-6 (lavere for mer sentrale kommuner). Siden det er lettere å illustrere forskjeller mellom sentrale og mindre sentrale strøk grafisk ved bruk av disse klassene enn med sentralitetsindeksen, er det sentralitetsklassene vi har brukt i eksemplene nedenfor. Kommuner som Oslo og Bærum befinner seg i SSBs sentralitetsklasse 1, mens kommuner som Bergen, Stavanger og Trondheim befinner seg i klasse 2. I klasse 3 finner vi for eksempel kommuner som Tromsø og Arendal, i klasse 4 Kristiansund og Levanger, i klasse 5 Sogndal og Kvinesdal, og i klasse 6 Skjervøy og Vinje.

4.3.1 Forskjell i klimabekymring, noe mindre forskjell i oppfatninger om eget ansvar

Det er forskjeller mellom by og land i de fleste spørsmål. Figur 31 viser det store forskjeller mellom by og land når det gjelder bekymringen for klimaendringer: Mens nesten halvparten (48 %) av innbyggerne i Oslo og andre kommuner i sentralitetsklasse 1 er «ganske» eller «veldig» bekymret, er kun en fjerdedel (25 %) av innbyggerne i de minst sentrale områder det samme. Likevel ser vi at forskjellene ikke er like store for alle spørsmål: Mens 70 % av respondentene i de mest sentrale kommunene mener de har et eget ansvar for å redusere egne klimagassutslipp, mener også et flertall (53 %) blant respondentene i mindre sentrale områder at de har et slikt ansvar. Flertallet i både by og land uttrykker dermed vilje til å bidra til endring.

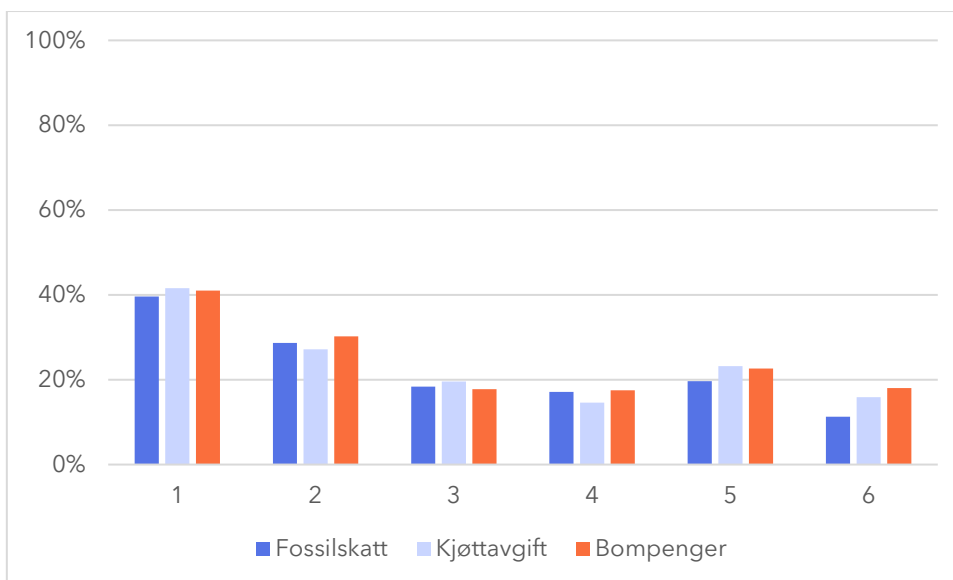

Figur 31: Andelen som mener det «stemmer (ganske) eller «svært godt» at «Jeg har et ansvar for å redusere klimautslippene mine» (N=4862), og andelen som oppgir å være «ganske» eller «veldig» bekymret (N=4864). I 2021, i prosent. Sentralitetsklasse fra mest sentralt (1) til minst sentralt (6).

Vi finner altså en tendens til at folk i mindre sentrale strøk er mindre bekymret for klimaendringer enn folk i sentrale strøk. Ser vi på *regioner* finner vi også noen forskjeller som går igjen: Respondenter i Oslo er mer bekymret enn resten av Østlandet, og resten av regionene. Disse forskjellene skyldes i noen grad demografi, for eksempel at det bor flere med høyere utdanning og flere i yngre aldersgrupper i Oslo enn andre steder. Vi ser likevel at når vi kontrollerer for slike variabler er de geografiske forskjellene betydelige. Dette gjelder klimabekymring, men bildet er nokså likt når det gjelder oppfatninger om klimaendringer. Størst forskjell mellom sentrale og mindre sentrale områder, samt mellom regioner, finner vi midlertid når det blir spørsmål om virkemidler og politikk.

4.3.2 Store forskjeller i synet på virkemidler

Forskjellene mellom by og land er nokså store når det gjelder oppfatninger om konkrete virkemidler. Figur 32 viser at rundt 40 % av respondentene i Oslo og andre kommuner i sentralitetsklasse 1 er enige i at vi bør øke prisen på fossile energikilder og rødt kjøtt, samt er positive til bompenger, mener rundt 20 % eller færre av respondentene i kommuner i sentralitetsklassene 3-6 det samme.

Figur 32: Andelen som er enige i påstandene «Vi bør øke prisen på fossile energikilder som olje, diesel og bensin» (N=2473), «Kjøttprisene bør økes - særlig for de produktene som gir høyest klimagassutslipp» (N=2473), og «Hvor positiv eller negativ er du til bompenger?» (N=2469). I 2021, i prosent.

4.3.3 Oslo skiller seg ut

Når vi ser på regionale forskjeller i bekymring for klimaendringer, er respondentene i Oslo mer bekymret enn i resten av landet. Tar vi imidlertid hensyn til sentralitet, skiller ikke lenger Trøndelag og Nord-Norge seg fra Oslo. Respondenter i Oslo er imidlertid mer klimabekymret enn resten av Østlandet for øvrig, og de på Sør- og Vestlandet, også når vi tar hensyn til sentralitet.

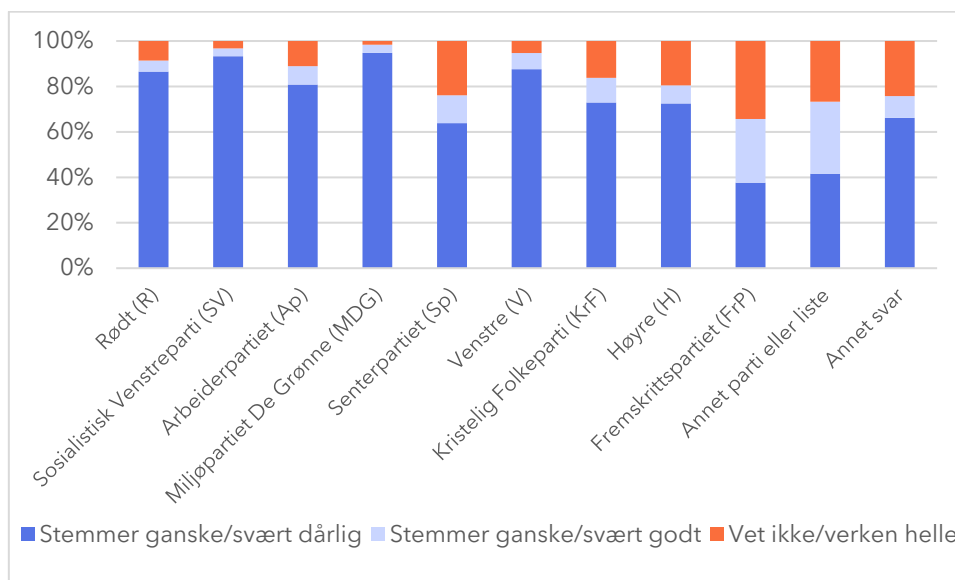
Vi ser også regionale forskjeller i holdningene til konkrete virkemidler som fossilskatt og kjøttavgift, og også her er det respondenter i Oslo som er mest positive. De geografiske forskjellene er likevel først og fremst knyttet til sentralitet, som fanger opp nærhet til varer og tjenester, og ikke regionale effekter. Ett eksempel på et unntak er holdninger til bompenger: Her er også de regionale forskjellene store, og særlig peker Østlandet utenom Oslo og Sør- og Vestlandet seg ut som mer negative til bompenger enn Oslo. Trøndelag og Nord-Norge skiller seg imidlertid ikke særlig fra Oslo i dette spørsmålet.

4.4 Velgergrupper

Når vi ser på forskjeller mellom velgergrupper, er det viktig å ha i mente at velgere er målt på forskjellig vis de forskjellige årene vi har samlet data. I alle år er dataene samlet på senvinteren og våren, dvs. at to av årene (2018 og 2020) er data samlet våren etter et valg høsten forut. I datasamlingen i 2018 ble de spurt hva de faktisk stemte i valget høsten forut, dvs. i Stortingsvalget 2017, og tilsvarende ble de spurt i 2020 hva de stemte i kommunevalget i 2019. I datasamlingen våren 2019 og 2021 ble respondentene spurt om hvilket parti de ville stemt på om det var Stortingsvalg «i dag». I oppsummeringene i dette kapitlet referer vi til tallene fra undersøkelsen gjort i 2021, men når vi kommenter på trender og endringer over tid er det disse forskjellige målingene av velgergrupper som ligger til grunn.

4.4.1 Oppfatninger om klimaendringer og bekymring: velgerne av miljøpartiene skiller seg ut

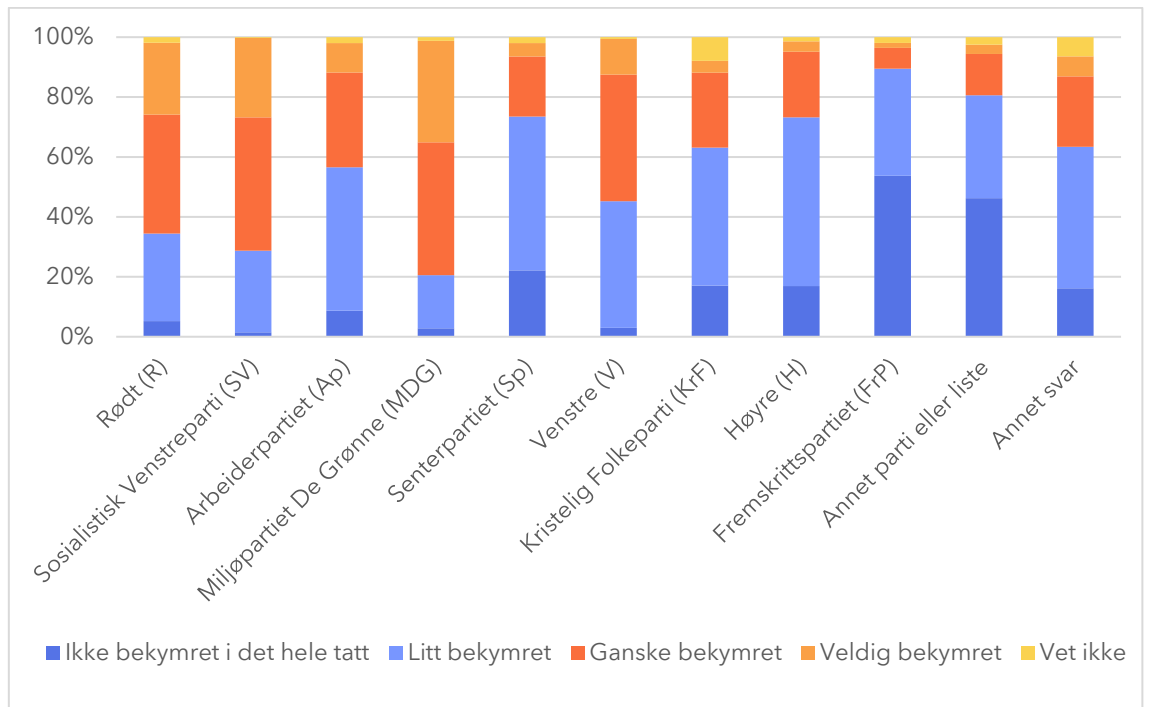
Over alle årene er det slik at velgere av partiene som kalles miljøpartier (Miljøpartiet De Grønne, Sosialistisk Venstreparti og Venstre) samt velgerne av Rødt, er mer bekymret og i større grad har oppfatninger som stemmer med naturvitenskapen enn de andre velgergruppene. FrP sine velgere skiller seg ut over tid på motsatt måte, som minst bekymret og som mest usikre på klimavitenskapen.

Figur 33: «Menneskelig aktivitet påvirker ikke klimaet». I 2021, i prosent. (N=4879)

Figur 33 illustrerer hvordan velgergruppene stiller seg til påstanden om at menneskelig aktivitet påvirker klimaet i 2021. Her ser vi at de tre miljøpartiene og Rødt har de største andelene (rundt 90 %) av respondenter som mener dette stemmer, og velgerne til Arbeiderpartiet ligger rett bak med 81 % som mener dette. Vi ser at velgerne av Fremskrittspartiet i størst grad mener at menneskelig aktivitet ikke påvirker klimaet. Velgerne av Senterpartiet ligger mellom velgerne av Høyre og Fremskrittspartiet, og i dette spørsmålet nærmere velgerne til Høyre enn velgerne til Fremskrittspartiet.

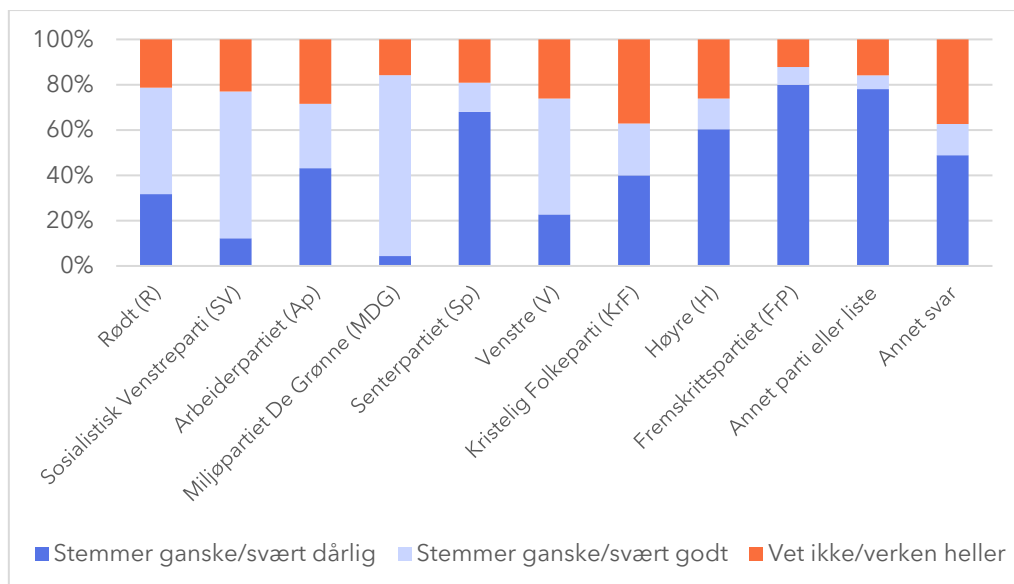
Vi har også tatt med en gruppe som stemmer på andre partier (som Bompengepartier eller andre lister), og denne gruppen ligger ofte nære Fremskrittspartiets velgere. I tillegg har vi med de som oppgir annet svar enn parti i spørsmål om hvilket parti de har eller ville stemt på. I denne kategorien har vi slått sammen de som ikke vil oppgi hva de stemmer, eller ikke stemte, eller andre grunner til at de ikke vil oppgi parti (disse utgjør mellom 10 og 15 %).

Figur 34: «I hvilken grad bekymrer du deg for klimaendringer?». I 2021, i prosent. (N=4873)

Figur 34 viser hvor bekymret for klimaendringer de ulike velgergruppene er i 2021. Her ser vi det samme mønsteret som for oppfatninger om klimaendringer, og disse er nokså stabile over tid.

4.4.2 Avgifter: velgerne til høyre mest negative

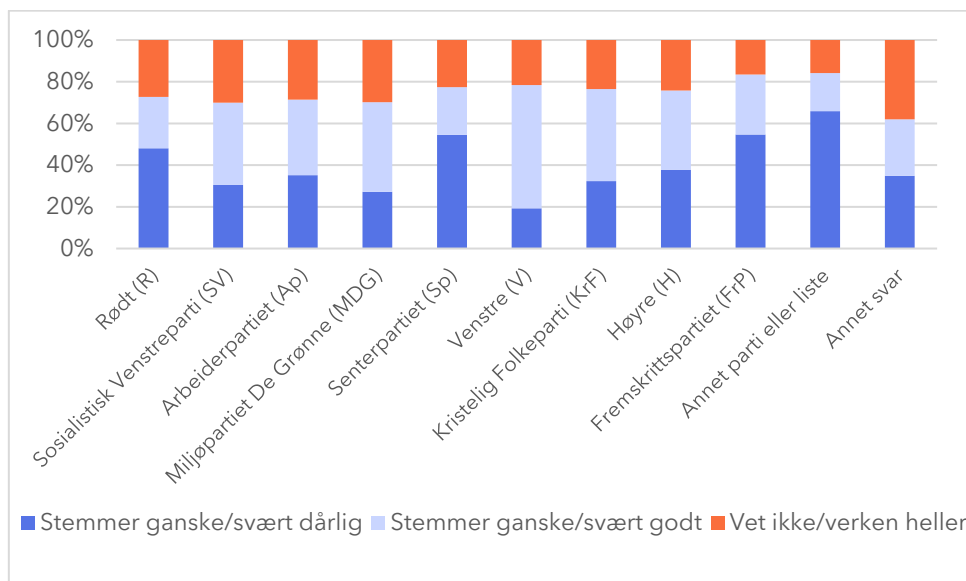

Figur 35: «Vi bør øke prisen på fossile energikilder som olje, diesel og bensin». I 2021, i prosent. (N=2477)

Figur 35 viser bildet for oppfatninger om avgift på fossile energikilder, og bildet er nokså likt for avgift på rødt kjøtt. Bildet er også nokså stabilt over tid når det gjelder velgergruppene plassering i forhold til hverandre og oppfatninger om politikk: velgere av miljøpartiene pluss Rødt er mer positive til virkemidler som avgifter. Velgere av FrP er

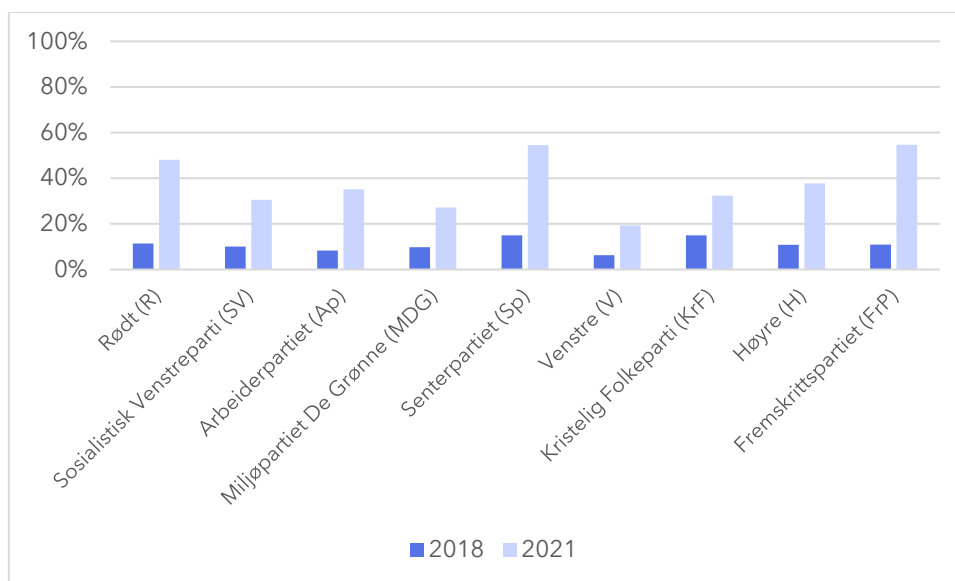
gjennomgående mer negative enn de andre velgergruppene. Høyre sine velgere er mer negative til avgifter enn Arbeiderpartiets velgere.

4.4.3 Energi: alle velgerne mer negative til vindkraft på land over tid

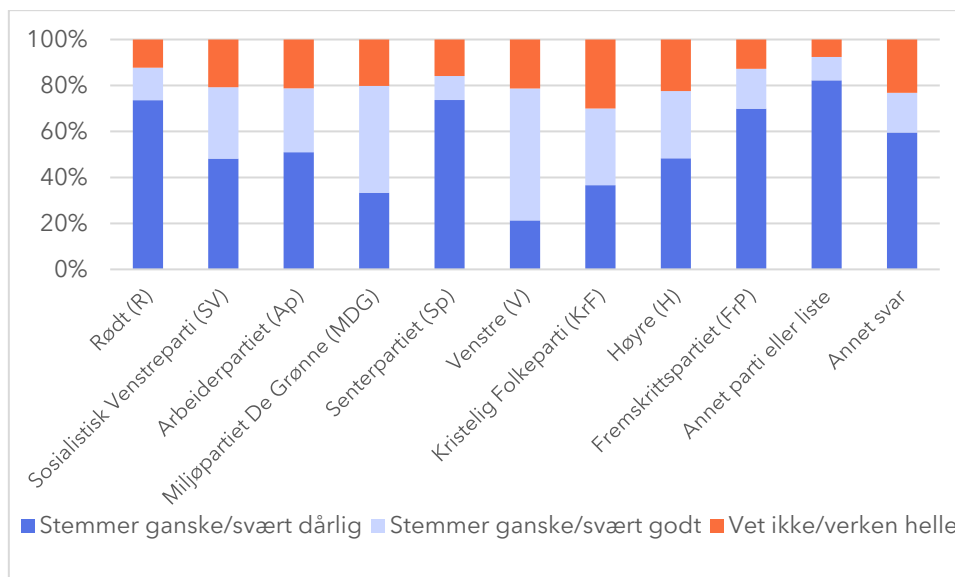

Figur 36: «Norge bør øke vindkraftproduksjonen på land». I prosent, i 2021. (N=2477)

Som vi så i kapittel 2.2.1 har støtten til vindkraftutbygging på land sunket over årene, og motstanden har gått opp. Ser vi på velgergruppene over år, er nedgangen i støtte noe vi finner i alle velgergrupper. Figur 36 viser velgerfordelingen i dette spørsmålet i 2021. Figur 37 viser motstanden mot utbygging av vindkraft på land i 2018 og 2021, fordelt på velgergrupper. Vi ser at velgerne i 2018 jevnt over ikke var særlig imot vindkraft på land, og at alle velgergruppene over tid har blitt mer negative. Blant de som støtter Senterpartiet og Fremskrittspartiet er godt over halvparten av velgerne negative. Rødt sine velgere følger like bak, med nesten 50 % negative, og skiller seg her fra hvordan de plasserer seg i andre spørsmål. Velgerne til Venstre, Miljøpartiet De Grønne, og deretter Sosialistisk Venstreparti sine velgere er mindre negative. Blant Arbeiderpartiet og Høyre sine velgere er andelen negative nokså lik.

Figur 37: «Norge bør øke vindkraftproduksjonen på land». Andelen som mener at påstanden stemmer ganske/svært dårlig. I prosent. (2018: N=2044; 2021: N=2477)

Figur 38: «Vi bør bygge ut vindkraft i Norge for å øke krafteksporten til Europa». I prosent, i 2021. (N=2214)

Velgerne til Arbeiderpartiet og Høyre oppgir også nokså like oppfatninger om eksport av kraft til Europa. I dette spørsmålet ligger Rødt sine velgere nokså likt med velgerne fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet, mens velgerne til Venstre, Miljøpartiet De Grønne er mest positive, etterfulgt av velgerne til Kristelig Folkeparti.

Som vi ser, er det nokså store avstander mellom velgergruppene i oppfatninger om klimapolitikken. Det er også til dels store variasjoner innad i velgergruppene, og med store utfordringer i energipolitikken i Europa framover vil vi kanskje se flere slike store endringer i oppfatninger som vi har sett for vindkraft de siste årene, men på andre områder. Det blir spennende å se hvordan befolkningen stiller seg til for eksempel eksport av kraft framover.

Referanser

- Hellevik, O. (2020). Ja-siing som problem i intervjuundersøkelser. Tidsskrift for samfunnsforskning, 61(3).
- Thøgersen, J., Vatn, A., Aasen, M., Dunlap, R. E., Fisher, D. R., Hellevik, O., & Stern, P. (2021). Why do people continue driving conventional cars despite climate change? Social-psychological and institutional insights from a survey of Norwegian commuters. Energy Research & Social Science, 79. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102168>
- Vatn, V., Aasen, M., Thøgersen, J., Dunlap, R. E., Fisher, D. R., Hellevik, O., & Stern, P. (2022). What role do climate considerations play in consumption of red meat in Norway?, Global Environmental Change, 73. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2022.102490>
- Aasen, M. and Sælen, H. (2022). Right wing populism and opposition to toll roads: a study from Norway. Transportation Research Part D: Transportation and Environment, 105. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2022.103222>
- Aasen, M., Klemetsen, M., Vatn, A. og Ursin Reed, E. (2019). Folk og klima: Nordmenns holdninger til klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar. CICERO rapport 2019:20. Rapport 2019 20 HQweb.pdf (cicero.oslo.no)

CICERO is Norway's foremost institute for interdisciplinary climate research. We help to solve the climate problem and strengthen international climate cooperation by predicting and responding to society's climate challenges through research and dissemination of a high international standard.

CICERO has garnered attention for its research on the effects of manmade emissions on the climate, society's response to climate change, and the formulation of international agreements. We have played an active role in the IPCC since 1995 and eleven of our scientists contributed the IPCC's Fifth Assessment Report.

CICERO was founded by Prime Minister Syse in 1990 after initiative from his predecessor, Gro Harlem Brundtland. CICERO's Director is Kristin Halvorsen, former Finance Minister (2005–2009) and Education Minister (2009–2013). Jens Ulltveit-Moe, CEO of the industrial investment company UMOE is the chair of CICERO's Board of Directors. We are located in the Oslo Science Park, adjacent to the campus of the University of Oslo.